

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE. NR. 1. FEB. 2014

lev
bladet

63. ÅRGANG

Ny uddannelse

– Brugere guider brugere
til godt arbejdsmiljø

Behov for lokal opbakning i
kampen mod de nye institutioner

Tag på It café og lær
om e-Boks og NemID

»Alle har ret til et fedt højskoleophold«

Her bliver
ALLE
set og hørt

Venskaber, oplevelser og udfordringer

Slanke- linjen

Livsglæde
Spis sundt
Dyrk sjov motion

Den praktiske linje

er bl.a.
Have og Natur
Cykelværksted
IT- og
medieværksted

STU

Klar til at flytte
hjemmefra
Leve sundt og
selvstændigt

Højskole er også

Friluftsliv
Musik · Drama
Billedkunst

Djurslands Folkehøjskole

En højskole for alle - også for udviklingshæmmede

www.djfh.dk

Drammelstrupvej 15 · Tirstrup · 8400 Ebeltoft · Telefon: 87 52 91 20 · post@djfh.dk

indhold

- 4 Kort nyt**
- 5 Leder** – Minister for "... og sociale forhold"
- 6 Omsorgsfabrikkerne**
– Behov for lokal opbakning i kampen mod de nye institutioner
- 12 Ny uddannelse** – Brugere guider brugere til godt arbejdsmiljø
- 16 LEVs sundhedskonference**
– Sundhedstjek kan være et af midlerne mod ulighed i sundhed
- 18 KL med positiv melding**
– Kommunerne skal yde gratis hjælp og ledsagelse
- 20 Digitalisering** – Lær om e-Boks og NemID på It café
- 24 Klumme** – Integration og inklusion
- 26 Seksualvejledning**
– Da borgere med udviklingshæmning fik mulighed for at erobre seksualiteten
- 31 Ombudsmanden** – Overvågning må ikke overdrives
- 33 Få den rigtige forsikring**
– Ny kampagne fra HANDI Forsikringservice
- 34 Vær med**
– Medlemshvervning og aktiviteter i LEV Holbæk-Odsherred
- 36 Debatten** – Umyndiggørelse af de svageste borgere
- 45 LEV nyt**
- 46 Kort nyt**

BO ET GODT LIV – TRODS ALT

Bo et godt liv – trods alt er en ny bog, som netop er udkommet. Bogen fortæller om Bo "Rocksanger" Jacobsens glade liv, fra han blev født i 1961, til han døde sidste år. Bo, der havde Downs syndrom, elskede det sociale liv, familien, vennerne – og musikken. Han optrådte i mange sammenhænge – både som musiker og skuespiller. Og han opnåede også at synge duet med Birthe Kjær. Bogen er rigt illustreret med fotos fra Oles liv.

Bo et godt liv – trods alt
Af Arne Lybech
Forlaget Legimus
ISBN 978-87-996249-4-2

Internationalt samarbejde om mangfoldighed og socialt ansvar

Region Midtjylland har indledt et samarbejde med ungarske myndigheder om at få flere handicappede i arbejde.

Region Midtjylland vil blandt andet dele ud af erfaringerne fra sit samarbejde med LEVs KLAP Projekt, der har skabt en stribe job til mennesker med udviklingshæmning i Danmark.

Regionen har på sin side allerede fået inspiration til, hvordan man kan få mere socialt ansvar på arbejdsmarkedet i Danmark. De ungarske myndigheder har indført et kvotesystem, der kræver, at virksomheder skal ansætte en handicappet for hver 25 medarbejdere, man har.

"Det er et konkret bud på, hvordan man kan bruge kvoter til at sikre større mangfoldighed på arbejdsmarkedet," siger regionens mangfoldighedskonsulent Anders K. Kristensen.

Ny artikelsamling om døvblindhed og identitet

I august 2013 afholdt Deafblind International den 8. europæiske konference om medfødt og erhvervet døvblindhed. I forlængelse af konferencen har Nordens Vælfærdscenter udgivet artikelsamlingen "Identitet, forandring og døvblindhed", som præsenterer et udsnit af konferencen for dem, der ikke havde mulighed for at deltage. Blandt bidragyderne er Socialstyrelsen, Deafblind International, Nationellt Kunskapscenter för Dövblindfrågor m.fl.

Læs artikelsamlingen her: nordicwelfare.org – se under Publikationer.

I biografen med Ledsagekortet

Det er nu muligt at benytte Ledsagekortet i alle Nordisk Films biografteater. Mod forevisning af Ledsagekortet kan man tage en ledsager gratis med ind i mørket. Du kan se listen over Nordisk Films biografteater samt andre biografteater, der godtager ledsagekortet, på handicap.dk – se under Brugerservice.

Minister for ”... og sociale forhold”

AF SYTTER KRISTENSEN,
LEVS LANDSFORMAND

Så fik vi igen ny socialminister. Der er hyppig udskiftning på den post, det har der været i flere år, og for det meste sker der også ændringer i sammensætningen af det samlede ministerområde. Denne gang fik vi en minister for børn, ligestilling, integration og sociale forhold, hvilket er et kæmpe stort og mangfoldigt ministerområde.

Jeg kan ikke undgå at bemærke, at sociale forhold denne gang er havnet på ”sidstepladsen” i Manu Sarens lange ministernavn. Måske skal man ikke lægge det store i den ændring. Måske. Men det er nu alligevel lidt påfaldende, at socialområdet er gået fra en mangeårig ”førsteplads” til en ”sidsteplads” i ministernavnet. Er det den nye SR-regerings signal om socialpolitikens status? Det håber jeg ikke.

En ny minister betyder selvfølgelig ”et sæt friske øjne”, hvilket jo kan være udmærket. Men ofte er det også et markant brist i kontinuiteten. For hver ny minister skal jo have *sin* dagsorden – sit ”projekt”. Risikoen er, at mindre synlige målgrupper og problemstillinger glider i baggrunden i den politiske prioritering.

Fundamentale principper og værdier i synet på mennesker med handicap er under pres. Det skyldes ikke, at Folketinget har vedtaget en ny politisk linje. Slet ikke. Det skyldes derimod, at et stigende antal kommuner har besluttet sig for at tage magten fra politikerne på Christiansborg – og at de tilsyneladende kan slippe afsted med hvad som helst ved at henvise til det hellige kommunale selvstyre. Lad mig blot opridse et par eksempler:

Fratagelse af pædagogisk ledsagelse: Folketinget har for år tilbage vedtaget en Servicelov, der blandt mange andre ting forpligter kommunerne til at yde pædagogisk bistand til mennesker, som har behov for hjælp og ledsagelse. En hjælp som skal sikre, at ”... man kan leve et liv på egne præmisser eller så selvstændigt som muligt”. Alligevel mener flere kommuner nu, at det er i orden at fjerne hjælp

og ledsagelse i forbindelse med udflugter og ferier, fordi det har vist sig, at kommunen ikke må opkræve brugerbetaling. Fratagelsen af denne ledsagelse er åbenlyst absurd og ulovlig.

Genindførelsen af fortidens institutioner: Folketinget har for ikke så mange år siden besluttet, at Danmark skal tiltræde FN’s handicapkonvention. Denne konvention pålægger blandt andet, at Danmark skal arbejde i retning af afvikling af boinstitutioner for mennesker med handicap. Alligevel oplever vi i disse år, hvordan flere kommuner bygger kæmpe omsorgsfabrikker med plads til 40, 60 eller ligefrem 80 beboere. Disse byggerier er åbenlyst i strid med den konvention, som Folketinget så højtideligt har ratificeret – og alligevel sker der ingen ting.

Ulighed i retssikkerhed: Retssikkerheden er ulige fordelt her i landet – ikke mindst på det sociale område. Alle har naturligvis samme formelle ret til at klage, men for mange – ikke mindst mennesker med udviklingshæmning – kræver det, at man får den fornødne bistand. Nogle har heldigvis stærke pårørende, men det er langt fra alle. Og i disse år, hvor presset på medarbejderne er stort, er der færre, som tør yde denne nødvendige bistand i forbindelse med en klage.

Dette var tre bud på ”projekter”, som vores nye minister for ”... og sociale forhold” kunne lægge sig i selen for at håndtere. Vel at mærke på en måde som reelt afspejler den erklærede vilje til at sikre indsatsen for dem, som har størst behov.

Jeg kan ikke undgå at bemærke, at sociale forhold denne gang er havnet på ”sidstepladsen” i Manu Sarens lange ministernavn. Måske skal man ikke lægge det store i den ændring. Måske. Men det er nu alligevel lidt påfaldende, at socialområdet er gået fra en mangeårig ”førsteplads” til en ”sidsteplads” i ministernavnet.

Omsorgsfabrikkerne er på vej tilbage. Det skal de lokale handicappolitiske repræsentanter modsætte sig i dialogen med kommunerne, skriver DHs formand Stig Langvad i et brev til samtlige DH Lokalafdelinger. LEVs landsformand er glad for initiativet. "Vi har brug for, at de lokale handicaprepræsentanter påtager sig rollen som vagthund og bekæmper de nye institutioner, siger landsformanden.

AF THOMAS GRUBER OG ARNE DITLEVSEN ■
ARKIVFOTO: HANS JUHL

HANDICAP- POLITISK VAGTHUND OG DE NYE INSTITUTIONER

Den 27. november sidste år, sendte Danske Handicaporganisationer, DH's formand Stig Langvad et brev til samtlige af DH's lokalafdelinger. I brevet opfordrer han til, at afdelingerne er opmærksomme på den aktuelle tendens til igen at bygge store og institutionslignende boliger til mennesker med handicap, ikke mindst mennesker med udviklingshæmning.

I brevet til DH afdelingerne skriver Stig Langvad blandt andet:

"Jeg mener, at så snart antallet af boliger på samme eller nærtliggende matrikel bliver for højt, er der en meget stor risiko for, at der bliver tale om fortidens uønskede institutioner, blandt andet fordi det hurtigt udvikler sig til i højere grad at være en arbejdsplads end et hjem, hvor den enkelte selv kan bestemme over sin dagligdag."

Han opfordrer i den forbindelse til, at DH's lokalafdelinger og medlemmer af de kommunale handicapråd siger fra, når de præsenteres for en kommunes ønske om at bygge eller renovere meget store botilbud eller handicapboliger.

DH-formanden mener generelt, at de kommunale beslutninger om store og institutionslignende boliger

i de fleste tilfælde afspejler en positiv holdning til de mest sårbare mennesker med handicap:

"Jeg er overbevist om, at de fleste medlemmer af kommunalbestyrelserne og de ansatte i kommunerne har en positiv tilgang til de mest sårbare grupper blandt baglandet i DH, men engang imellem (for ofte) træffes der, trods den positive tilgang, de forkerte beslutninger, når det gælder nybyggeri og renovering af boliger til personer med handicap."

LEVs landsformand er glad for DH-formandens initiativ:

- Vi har brug for, at de lokale handicaprepræsentanter påtager sig rollen som vagthund og bekæmper de nye institutioner. Det tror jeg, at Stig Langvads henvendelse til lokalafdelingerne kan være med til at styrke.

BRED DEBAT OM DE NYE INSTITUTIONER

Baggrunden for DH-formandens initiativ med at rette direkte henvendelse til lokalafdelingerne var en debat, som for alvor fik nyt liv i sommeren 2013. Her bragte LEV Bladet en større reportage om Katrinehaven i Viborg, som er et helt nybygget botilbud for hele 60 mennesker med udviklingshæmning. Reportagen beskrev en lang række institutionskendetegn ved byggeriet: 60 boliger, et centralkøkken og et dagtilbud under samme tag, ingen reelle køkkenfaciliteter i de enkelte lejligheder, lange linoleumsbelagte gange osv.

Siden har LEV Bladet i flere omgange bragt debatindlæg om emnet, samt fortalt om et nyt norsk forskningsprojekt, der beskriver en række af de problematiske følgevirkninger af store og institutionslignende botilbud til mennesker med handicap.

Senest – den 1. og 2. januar 2014 – har Dagbladet Politiken også bragt historien om de nye store institutioner til mennesker med handicap. I Politiken udtaler Maria Ventegodt fra Institut for Menneskerettigheder blandt andet, at de nye store handicapinstitutioner klart er i strid med den handicapkonvention, som Danmark ratificerede i 2009.

LEVs landsformand, Sytter Kristensen, medvirker ligeledes i Politikens artikler. Hun fremhæver blandt andet det paradoksale i, at politikerne taler varmt om inklusion i børnehaver, skoler og på arbejdsmarkedet, alt imens man bygger disse store ekskluderende handicapboliger.

Fra politisk hold er meldingerne defensive. KL's Anny Winther mener tilsyneladende, at de store institutioner er helt fine af hensyn til kommunernes økonomi, og lidt det samme perspektiv anlægger By- og Boligminister Carsten Hansen. Politiken citerer blandt andet ministeren for, at der kan være mange gode grunde til at bygge mange handicapboliger sammen. En udtalelse, som Lone Hertz nogle dage senere revser ministeren for i et debatindlæg i Politiken under overskriften "Stop dog det kyniske tilbageskridt".

Det er vigtigt, at man lokalt fra eksempelvis handicaprådene bakker op om den kamp mod de nye institutioner, som LEV er gået i spidsen for. Men der er flere eksempler på, at forståelsen lokalt ikke altid er til stede

KAMPEN SKAL (OGSÅ) KÆMPES LOKALT

Debatten har vist, at man fra regeringens side ikke har den store vilje til at gribe ind over for kommunernes opførelse af det ene store boligtilbud efter det andet. Kampen for at få problemet på den nationale politiske dagsorden skal fortsættes, mener LEVs landsformand, Sytter Kristensen. Men hun mener også, at det lokale niveau er helt afgørende:

- Politikerne på Christiansborg er berøringsangste i forhold til det kommunale selvstyre. Selvstyret er blevet en slags standard-undskyldning for ikke at tage fat på store udfordringer. Jeg synes ikke, at det klæder regeringen og Folketinget at lade den handicappolitiske udvikling rulle baglæns, mens de sidder med hænderne i skødet.
- Men når situationen er som den er, så giver det et endnu større ansvar til det lokale handicappolitiske arbejde. Som Stig Langvad skriver i sit brev til DH's lokalafdelinger, så skal man lokalt sige fra, når kommunerne kommer med forslag om de her kæmpebyggerier.

HANDICAPRÅD I BAKGEAR

Sådan foregår det bare ikke altid. Den lokale kamp mod de nye institutioner kan være meget svær – også for medlemmer af handicaprådene. For eksempel kan det være vanskeligt at gennemskue byggeprojekterne fra start, og nogle gange sker der også markante ændringer undervejs i planlægningsfasen. I forbindelse med Katrine-

haven i Viborg skulle byggeriet i første omgang bestå af 30 boliger. Det blev siden hævet til 40 for at slutte med 60.

Et andet eksempel er et omfattende byggeprojekt til mere end 80 beboere med udviklingshæmning i Rudersdal Kommune. Byggeriet er planlagt at skulle opføres på det såkaldte "Ebberød-område", som historisk også var placeringen for en af Åndssvageforsorgens største centralinstitutioner.

Til at begynde med var der opbakning i Rudersdal handicapråd til det nye store byggeprojekt. Men efterhånden som indsigelserne fra LEV begyndte at dukke op, opstod der tvivl hos et af rådets medlemmer. Anne Bonné, som repræsenterer Forældreforeningen i Rudersdal, begyndte således at spørge ind til inklusionsaspektet i et samlet byggeri til mere end 80 mennesker med udviklingshæmning.

Anne Bonné stod imidlertid meget alene med sine forbehold i handicaprådet. Både fra kommunen og fra de øvrige DH-udpegede medlemmer af rådet var der fortsat opbakning til de omfattende byggeplaner. Det endte derfor med, at Anne Bonné indtog et særstandpunkt i forbindelse med handicaprådets høring på byggeprojektet. I særstandpunktet skriver hun blandt andet:

"Jeg er enig i, at der er tale om et flot og velgennemtænkt byggeprogram, og det er fint, og meget på sin plads, at de utidssvarende boliger skiftes ud med nye boliger eller renoveres, så de opfylder kravene til en moderne handicapvenlig bolig. Jeg savner dog imidlertid indtænkningen af det inkluderende perspektiv – og dermed en politisk stillingtagen til, hvordan vi konkret implementerer inklusion i Rudersdal Kommune."

Anne Bonné siger om processen – og hendes eget særstandpunkt:

- Jeg tror, at der var meget vane-tænkning omkring det her. For det er jo helt umiddelbart en meget sympatisk tanke at lave nye boliger til erstatning for de gamle, som ikke er tidssvarende. Men måske har der været for meget vane-tænkning inde over.

Hermed antyder hun, at man kun har set på forbedringen af boligstandarden og ikke været nok opmærksomme på, at der også er en handicapkonvention, som Danmark skal leve op til.

- Da det begyndte at gå op for mig, at det her byggeri ikke er inkluderende, så følte jeg, at det måtte vi jo erkende. Og så ved jeg godt, at der ikke er andre ledige byggegrunde i vores kommune, men det gør vel ikke, at man så skal se bort fra hele inklusionsdelen.

UVIDENHED

Kampen mod de nye institutions-lignende byggerier har udløst en nærmest barok situation i Holbæk. Den lokale afdeling af DH besluttede i januar at følge Stig Langvads brev til DH-afdelingerne og skrev derfor til alle byrådsmedlemmerne. I brevet gav DH-afdelingen udtryk for, at man var meget bekymret over et planlagt boligbyggeri til personer med udviklingshæmning. Her ønsker kommunen at erstatte to gamle botilbud med ét stort til 40 personer i en samlet bebyggelse, hvor der også er inkluderet aktivitetstilbud til beboerne.

LEVs lokale formand og formand for handicaprådet, Morten Løvchall, har i flere omgange protesteret kraftigt mod det planlagte byggeri. Men da handicaprådet skulle tage stilling til protestbrevet mod byggeriet, som DH allerede havde sendt til alle byrådsmedlemmerne i kommunen, kunne man ikke blive enige. Flere af de udpegede DH-medlemmer tog nu afstand fra det brev, som DH havde sendt, og dermed også Stig Langvads udmelding om at

bekæmpe de nye store byggerier.

- Handicaprådet var simpelthen ikke i stand til at bakke op om brevet, siger en stærkt fortørnet Morten Løvchall.

Det er første gang, Morten Løvchall oplever sådan en uenighed, og han tolker det som uvidenhed:

- Jeg tror ikke, at man ved, hvad det vil sige at være udviklingshæmmet, og hvad det indebærer for muligheder for livsudfoldelser. Det er åbenbart fordomme, der styrer her. Selvfølgelig er det godt, at de gamle, nedslidte boliger erstattes med nye, gode boliger. Men det er jo ikke ligegyldigt, hvordan man sammensætter boligmassen.

Det problematiske forløb – og handicaprådets holdninger til nye kæmpeinstitutioner – skal drøftes på det næste møde i den lokale DH-afdelings forretningsudvalg.

"Disse byggerier vil stå de næste 30 eller 50 år, og de vil være pinlige monumenter over en krisebevidsthed, som fik lov at løbe løbsk"

LEVs landsformand synes, at de to forløb er stærkt bekymrende.

- Hvordan kan lokale handicappolitiske repræsentanter synes, at bygningen af nye kæmpeinstitutioner er i tråd med de værdier, vi kæmper for i handicapbevægelsen? Hvorfor lader man sig besnakke af kommunens embedsmænd og politikere til at gå i den stik modsatte retning af det, som handicapkonventionen pålægger os?

- Jeg synes i den grad, at handicaprådenes medlemmer skal overveje, om de vil stå som medansvarlige for en tilbagevenden til fortidens institutionsløsninger. Disse byggerier vil stå de næste 30 eller 50 år, og de vil være pinlige monumenter over en krisebevidsthed, som fik lov at løbe løbsk, siger Sytter Kristensen.

Her er feriehusene, hvor man føler sig velkommen med kørestol

Pragtfulde luksus Birksø bjælkehuse hvor der er kælet for detaljerne, for at give optimale forhold for handicappede. Opfylder alle tilgængelighedskrav for bevægelsehandicappede.

Samsø, Limfjorden, Falster
og Sjællands Odde

- 2 huse i Trend ved Limfjorden.
- 2 huse på Samsø - Sælvig og Nordby.
- 7 huse i Marielyst på Falster.
- 3 huse i Vig ved Sjællands Odde.

Her er tale om rigtig nybyggerstil, indrettet med tidens krav til luksus, og det meget rustikke materiale skaber en helt speciel atmosfære både ude og inde.

- Feriehusene er 108-124 m² + 6-20 m² overdækket terrasse.
- Plads til 6 (8) -10 (12) personer, heraf 2-6 kørestolsbrugere.
- Husene i Vig er 170 m² med 10 (12) sovepladser.

**Godkendt af
Dansk Handicap
Forbund**

“Besigtigelsen var en yderst positiv oplevelse, det bedste jeg har set i privat regi.”

Bygge og trafikpolitisk udvalg
Dansk Handicap Forbund

“Vi har besøgt stedet og kan stærkt anbefale dette, som må betragtes som et ferieparadis for kørestolsbrugere.”

John og Bjarne
Handi-Travel-Info

• Priser fra kr. 4.050/uge

Hvis du vil bygge dit eget handicapegnede hus kontakt:
Birksø Huse ApS Tlf. 86 84 58 18

Læs mere og se flere fotos på
www.cimbria-ferie.dk
Eller rekvirer brochure på
Tlf. 2673 6922

”Som medlem af et handicapråd repræsenterer man alle handicapgrupper – ikke kun den organisation man er udpeget fra”

Susanne Olsen

DHF: ALLE HAR ET ANSVAR FOR AT BEKÆMPE DE NYE INSTITUTIONER – IKKE KUN LEV

LEV Bladet har mødt Susanne Olsen, der er landsformand i Dansk Handicap Forbund, og spurgt hende om hendes holdninger til, at der fortsat bygges store, institutionsprægede botilbud til mennesker med udviklingshæmning – og hvad hun mener, er de kommunale handicapråds ansvar i den forbindelse

Hvad er din holdning til, at der fortsat bygges store og institutionsagtige botilbud til mennesker med udviklingshæmning?

- Jeg er chokeret over udviklingen og de eksempler, vi har set på de nye store byggerier. Det var ikke en af de effekter af kommunalreformen, som jeg havde forudset. At man på så få år kunne vende hele bøtten rundt og gå i den stik modsatte retning.

- For mig er tendensen til igen at bygge store botilbud også et meget bekymrende skift i menneskesyn i et oplyst samfund. Har vi da fuldstændig glemt, hvad det var vi kæmpede imod med nedlæggelsen af de store institutioner under statens særforborg?

- Vi skal hele tiden arbejde i retning af at mennesker med handicap – og det gælder selvfølgelig også mennesker med udviklingshæmning – får mulighed for at bo som alle andre. De store institutionslignende botilbud er kæmpeskridt i den modsatte retning.

Hvad synes du, er de kommunale handicapråds ansvar i forbindelse med kommunernes institutionsbyggerier?

- Handicaprådene har et kæmpe ansvar. Vi var alle glade, da vi fik FN's Handicapkonvention, og her skal man som medlem af et handicapråd huske, at den konvention gælder for alle. Konventionen er det handicappolitiske fundament, vi står på, og kravet om inkluderende boliger gælder for alle med handicap – uanset om det er fysiske, psykiske eller kognitive handicap.

- Som medlem af et handicapråd repræsenterer man alle handicapgrupper – ikke kun den organisation man er udpeget fra. Man skal huske at kontakte sit bagland og spørge til rådts vanskelige og principielle spørgsmål. Og man skal lytte til repræsentanterne for de handicapgrupper, som sagen vedrører. Når det gælder de nye store botilbud, så er pårørende til mennesker med udviklingshæmning ofte dem, som ved, hvad vi i virkeligheden taler om. Kommunens

politikere og embedsmænd vil sikkert besnakke med en masse fine ord og løfter, men her er der brug for skepsis. Deres perspektiv er et andet.

Er det først og fremmest LEVs repræsentanter i rådene, som har ansvaret for at stå imod kommunernes byggeplaner?

- Nej. Vi må alle huske historien. Vi er mange, som er taknemmelige for at være sluppet ud af de store institutioner. De fleste med fysiske funktionsnedsættelser har fået langt bedre muligheder for en selvstændig tilværelse inkluderet i samfundet. Men vi skal huske på, at så længe er det heller ikke siden.

- Det giver os for mig at se et særligt ansvar for at støtte for eksempel mennesker med udviklingshæmning i deres ret til mere inkluderende boliger. Vi har et særligt ansvar for at være vagthunde og give stemme til de grupper, som kan have vanskeligt ved at tale deres egen sag. Den forpligtelse hviler på alle medlemmer af de kommunale handicapråd – ikke mindst de DH udpegede.

Dansk Handicapforbund (DHF) er en organisation der siden 1925 har arbejdet for at forbedre levevilkårene for mennesker med bevægelseshandicap. DHF har ca 8.000 medlemmer og er medlem af DH.

Nu er brugerne guider til et godt arbejdsmiljø

Et par af brugerne hjalp til, da denne nye skillevæg skulle bygges forleden. Christian Jensen (th.) kom forbi, mens de var i gang med at skære rockwool til isolering. "Hvis I arbejder med det her, skal I have kedeldragt, masker og handsker på," sagde han til dem uden at blive mødt med den store lydhørhed. "Så jeg sagde: Så lukker vi det bare! SÅ gik de ned og tog det på," fortæller Christian.

AF MADS BIRCH ■
FOTO: JAN SOMMER

Otte brugere fra Odense Værkstederne er blandt de første, der har testet den nye uddannelse som arbejdsmiljørepræsentanter, som er skræddersyet til mennesker med udviklingshæmning

På kurset lærte vi, hvordan man skal sige tingene til folk. Man kan ikke bare komme og sige: "du skal gøre sådan og sådan!"

”

Linda Hvidsten

Klask!

Jørgen Nielsen smækker en kompakt papkasse fyldt med sammenrullede plasticposer op på den gamle vægt, han for nylig har sat op i gangen foran værkstedet på Camillagården. Vægtens nål standser sitrende ved de 9,8 kilo.
- Så den er i orden. Hvis kassen havde vejet over ti kilo, skulle der have været to til at løfte den. Sådan er reglerne, siger han.

Og sådan er der så mange ting, der er blevet anderledes, efter at Jørgen og syv andre brugere har været på kursus som arbejdsmiljørepræsentanter for mennesker med udviklingshæmning.

BRUGERNES ARBEJDSMILJØ I FOKUS – LANGT OM LÆNGE

Camillagården er et af Odense Værkstedernes fire aktivitetscentre, og nu har værkstedernes i alt 375 brugere fået deres egne guider til, hvordan et godt arbejdsmiljø skal sikres.

De er nogle af de første, der har testet uddannelsen som arbejdsmiljørepræsentant, som LEV har udviklet sammen med ALECTIA, en af Danmarks største

arbejdsmiljørådgivere. Og lektien fra Odense er klar: Der kan kun siges gode ting om at lade mennesker med udviklingshæmning uddanne sig til og fungere som arbejdsmiljørepræsentanter.
- Jeg har altid været provokeret af, at når de kommer fra Arbejdstilsynet, så tjekker de os personaler, men de er fløjtede ligeglade med brugerne. Så jeg tænkte, at dét skal der laves om på, fortæller Christina Fink Rasmussen, der fik sat skub i projektet på Odense Værkstederne.

Fem tirsdage i træk tog de otte brugere, samt fire pædagoger, på kursus, og indimellem skulle der laves lektier. Som for eksempel at tage fotos med temaer som "godt arbejdsmiljø" eller "kemi på arbejdspladsen".

- Det koster lidt på personaletimerne, men jeg synes klart, at det har været det hele værd. De vil gerne, og der er en stor seriøsitet. Det er fedt at opleve, siger Christina Fink Rasmussen.

BRUGER TIL BRUGER

Engagementet er da også mærkbart, både hos Jørgen Nielsen men også Christian Jensen og Linda Hvidsten, der alle har været med på kurset.

Linda Hvidsten sidder til daglig i medieværkstedet på Skovgården, et af Odense Værkstedernes fire centre. Her handler godt arbejdsmiljø blandt andet om belysning, arbejdsstillinger og ikke mindst om at undgå jungler af ledninger, som man kan falde i.

Brugerne er
begyndt at
komme mere
til os og
spørge, hvis
de er i tvivl
om noget
og ikke
kan finde
personalet.

Jørgen Nielsen

Øverste billede:

Christian Jensen er i gang med at male en bordplade i værkstedet. Nu bruger de kun vandbaseret 001-mærket maling. "Så behøver vi nemlig ikke at sørge for udsugning."

Nederste billede:

Jørgen Nielsen har selv sat vægten op ved værkstedet på Camillagården. Den skal hjælpe brugerne, så de ikke udsætter sig selv for tunge løft.

- Man føler sig lidt mere lige, når man kan henvende sig som bruger til bruger i stedet for som bruger til personale, siger Jørgen Nielsen, der huserer over det meste af Camillagården som pedel.

Brugerne fra Odense Værkstederne har været igennem et test-forløb af den helt nye uddannelse, og når det "rigtige" kursus – der belønnes med et eksamensbevis – går i gang i løbet af foråret, er de helt sikkert også at finde blandt kursisterne, fortæller de.

- Spring ud i det! Man får det ud af det, at man kan hjælpe andre, opfordrer Linda Hvidsten.

"Man skal turde sige tingene højt"

Roller som arbejdsmiljørepræsentant er ikke for de generte typer. Det gælder på alle arbejdspladser – og også på et beskyttet værksted. For at blive arbejdsmiljørepræsentant skal man vælges af de andre brugere, og nogle egner sig bedre til den opgave end andre, fortæller Christina Fink Rasmussen fra Odense Værkstederne.

- Det skal være én, som de andre brugere lytter til. En der ikke er bange for at sige, "der er noget her, der ikke er i orden", siger hun.

For at kunne komme med på uddannelsen er det desuden vigtigt, at brugeren kan tale med andre og fortælle, hvad han/hun har lært. Endelig skal man kunne anvende en computer på grundlæggende niveau.

Undervisningen er tilrettelagt, så den tilgodeser et øget behov for sammenhæng og gentagelser for at sikre, at deltagerne forstår det indlærte i praksis. Det sker blandt andet ved at bruge interaktive medier, rollespil, tegneserier og andet visuelt materiale.

- Som autoriseret arbejdsmiljørådgiver ser vi det som en af vores vigtigste opgaver at udbrede forståelsen for et god arbejdsmiljø, så alle medarbejdere, uanset kompetencer, kan være en del af arbejdsmiljøarbejdet på deres arbejdsplads. Arbejdet med at udvikle en arbejdsmiljøuddannelse til mennesker med udviklingshæmning giver derfor både mening i forhold til mennesker med udviklingshæmning og deres arbejdsmiljø og for udbredelsen af et godt arbejdsmiljø for alle medarbejdere, siger Ilse Just, afdelingsleder i ALECTIA.

Projekt Luna

Projekt Luna er et samarbejde mellem LEV og rådgivningsfirmaet ALECTIA, der har tilrettelagt uddannelsen specifikt til mennesker med udviklingshæmning.

Uddannelsen som arbejdsmiljørepræsentant foregår i Århus, Kolding, Odense eller Virum. Det er gratis at deltage på uddannelsen. Deltagerne skal kun betale for egen transport til og fra uddannelsen.

Uddannelsen består af fem uddannelsesdage med en uge imellem hver uddannelsesdag, så der er tid til hjemmeopgaver og refleksion.

Projekt Luna støttes af Velux Fonden og satspuljemidler. Læs mere på projektluna.dk.

Pamhulegård handicap venlig feriebolig

700 m² dejligt stort landhus beliggende på stor naturgrund i Pamhule midt i den smukke danske natur. Her er du tæt på skov, strand og vand. Huset ligger med skøn udsigt over Pamhule sø. Huset har 10 dobbelt værelser alle med eget badeværelse.

Husets samlingspunkt er det enorme køkkenalrum, som er indrettet med stort åbent køkken, stor spiseafdeling og i åben forbindelse med sofa/fjernsynsafdeling.

Tilhørende er stort pool rum med 60 m² stor pool med lille separat børnepool samt spa og sauna.

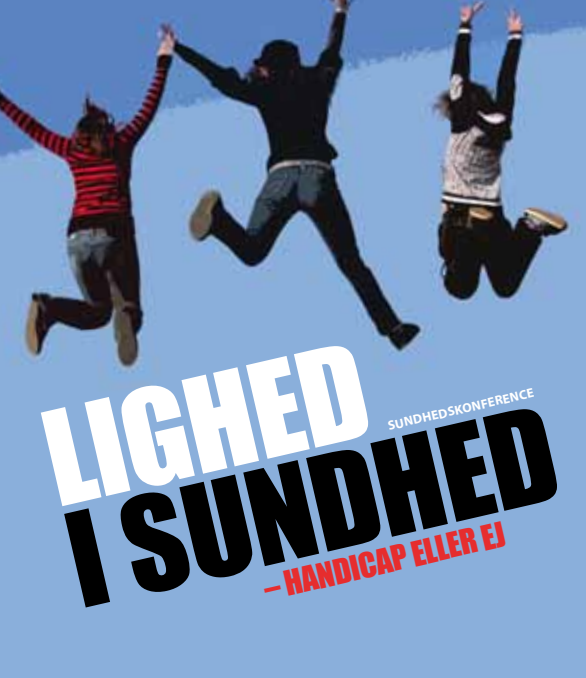
Inden for få km. afstand forefindes stor dyrehave samt skov. Kort afstand til domkirkebyen Haderslev med sine hyggelige gamle huse og stemningsfulde torv med små cafeer samt masser af gode shopping muligheder. Samtidig er der kort afstand til flere dejlige badestrande.

Huset er meget handicapvenligt uden trapper og der er skinne med hejs over poolen. Der er også toiletstol, lift samt toiletstøtte på toiletterne.

Huset udlejes på ugebasis med skiftedag lørdag. Prisen er DKK 16.500,- for oktober-marts. For øvrige mdr. er prisen DKK 19.000,- inkl. forbrug.

Få mere information på www.pamhulegaard.dk eller ring på 51 29 30 42 for nærmere information og booking.

LIGHED I SUNDHED

SUNDHEDSKONFERENCE
- HANDICAP ELLER EJ

Umesh Chauhan

LEVS SUNDHEDSKONFERENCE

AF THOMAS GRUBER, POLITISK KONSULENT I LEV ■

Sundhedstjek kan være et af midlerne mod ulighed i sundhed

Mennesker med udviklingshæmning er ramt af markant ulighed i sundhed – men der er effektive og enkle måder at gøre noget ved det på. Det var hovedbudskabet på LEVs konference om lighed i sundhed – uanset handicap, som blev afviklet i januar. Tre folketingspolitikere deltog i den afsluttende paneldebat, og herfra var meldingen, at sundhedstjek er ét af de redskaber, som skal overvejes

Landsforeningen LEV afviklede i slutningen af januar konferencen "Lighed i sundhed – uanset handicap". Konferencens program var et mix af faglige input om uligheden i sundhed, eksempler på relevante sundhedsindsatser samt en

politisk diskussion om fremtidige politiske initiativer.

I den politiske paneldebat, som afrundede konferencen, var der repræsentanter fra Venstre (Anne-Mette Winther Christiansen), Dansk Folkeparti (Karina Adsbøl) og Enhedslisten (Stine Brix). Alle tre politikere var enige om, at handicapbetinget ulighed i sundhed, som eksempelvis kan være sygdomme, som opdages alt for sent, ordineret af forkert medicin eller manglende muligheder for fysisk aktivitet, er et problem, som skal bekæmpes. Men der var forskellige bud på, hvordan opgaven skal gribes an.

NY LOVGIVNING OG RETTIGHEDER?

Karina Adsbøl, DF, mente, at lovgivningen sådan set var ok. "Så vidt jeg kan se, er der intet til hinder for, at kommunerne for eksempel kan indføre sundhedstjek for mennesker med udviklingshæmning. Problemet er mere, om de så rent faktisk også gør det," sagde Karina Adsbøl i debatten. Hun fortalte, at hun efterhånden har set alt for man-

ge eksempler på, at kommunerne ikke overholder lovgivningen på det sociale område. Vel at mærke uden at det får konsekvenser for kommunerne.

Denne vinkel fulgte Enhedslistens Stine Brix op ved at foreslå et styrket fokus på at give borgerne håndfaste rettigheder. "I kan nok huske diskussionen i forbindelse med finansloven om ugentlige bade til ældre. For os handlede det om at sikre et minimum for borgerne. Jeg tror også, at klarere rettigheder er værd at overveje i forhold til adgangen til sundhed for mennesker med udviklingshæmning," sagde Stine Brix blandt andet.

EN SUND HVERDAG MED PASSIVT TV-KIGGERI OG MICROMAD?

LEVs landsformand, Sytteri Kristensen, og direktøren i Socialt Lederforum, Ib Poulsen, deltog også i paneldebatten sammen med de tre folketingspolitikere.

LEVs landsformand beskrev den paradoksale situation, som gør sig gældende

I den afsluttende paneldebat deltog Stine Brix, Karina Adsbøl, Anne-Mette Winther Christiansen, Ib Poulsen og Sytter Kristensen.

Konferencedeltagerne blev hevet op af de behagelige stole og ud på gulvet, hvor Lars Hazelton fra Gerlev Legepark viste deltagerne, hvordan legen kan give ny energi og velvære.

i mange bo- og støttetilbud til mennesker med udviklingshæmning: "Alle taler jo om mere sundhed, mere motion og bedre kost. Men flere og flere steder går udviklingen den stik modsatte vej for mennesker med udviklingshæmning. Muligheden for pædagogisk ledsagelse uden for matriklen er nærmest skåret væk mange steder. Det betyder en hverdag foran fjernsynet – og i hvert fald ikke megen motion."

Den pointe fulgte Ib Poulsen op med henvisning til, at flere og flere mennesker med udviklingshæmning henvises til mad fra kommunens centralkøkken i stedet for selv at være med til at tilberede maden i hverdagen. "Sundhed handler også om livskvalitet i hverdagen. Og hvad gør det mon ved livskvaliteten og sundheden, når duften fra køkkenet og deltagelsen i madlavningen erstattes af micromad til en hel uge leveret fra centralkøkkenet?" spurgte Ib Poulsen retorisk.

Anne-Mette Winther Christiansen fra Venstre mente, at det var vigtigt at appellere til de lokale politikere og deres ansvar for kommunens sårbare borgere: "Det er ikke i orden, hvis forholdene i bosteder for mennesker med udviklingshæmning betyder, at man ikke har mulighed for en aktiv hverdag – for eksempel at man ikke kan komme uden for en dør. Som pårørende skal man råbe op om forholdene, så kommunens politikere kan reagere," sagde Anne-Mette Winther Christiansen.

POLITISK VILJE TIL AT SE NÆRMERE PÅ SUNDHEDSTJEK

Et af paneldebattens centrale emner var muligheden for at indføre et nationalt tilbud om opsøgende sundhedstjek til mennesker med udviklingshæmning. Konferencens formiddag havde leveret overbevisende dokumentation for, at mennesker med udviklingshæmning reelt ikke har den samme adgang til sundhedsydelser som alle andre.

Men der findes løsninger. Et oplæg fra doktor Umesh Chauhan fra England viste, at indførelsen af et årligt sundhedstjek havde haft klar effekt. Langt flere sygdomme blev opdaget langt tidligere – og dermed kom behandlingen også i gang langt tidligere. Alt sammen noget som man må forvente vil forbedre sundheden for mennesker med udviklingshæmning.

Blandt alle tre politikere i panelet var der stor interesse for de engelske erfaringer med sundhedstjek. Selvom Sundhedsstyrelsen generelt har kasseret idéen om sundhedstjek til alle danskere, så kan der sagtens være god mening i at indføre sundhedstjek for særlige målgrupper, der kan have sværere ved selv at tage vare på egen sundhed, var holdningen i panelet.

VIDEN OG FAGLIGE INPUT

Foruden den politiske sundhedsdebat var der en række mere faglige input til diskussionen om lighed i sundhed for mennesker med udviklingshæmning. Danske Handicaporganisationers Torben Kajberg og Heidi Bentzen for-

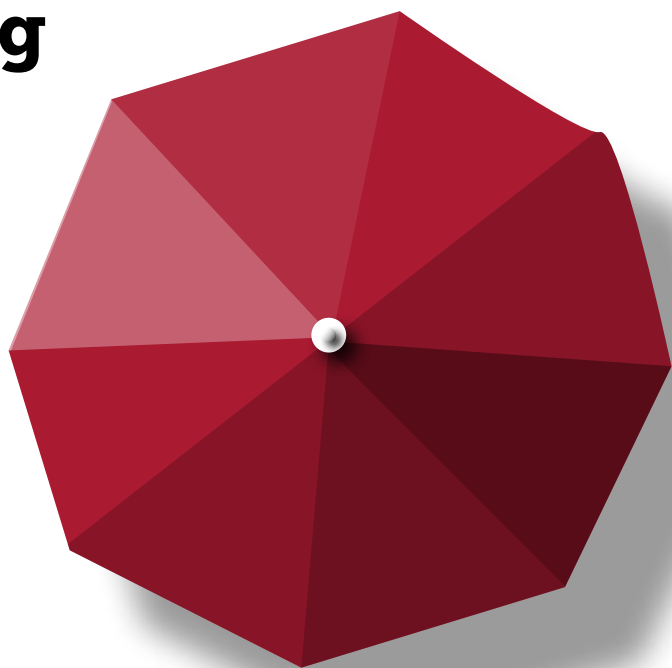
talte om den danske viden om lighed i sundhed for mennesker med handicap – og om det igangværende pilotprojekt om sundhedstjek for beboere i botilbud. Umesh Chauhan fra universitetet i Manchester fortalte som nævnt om de engelske erfaringer med sundhedstjek – erfaringer, som i meget høj grad er relevante i en dansk sammenhæng.

Marie Sonne fra SL og Ib Poulsen fra Socialt Lederforum diskuterede rollen og ansvaret for medarbejdere og ledere i sociale bo- og støttetilbud for mennesker med udviklingshæmning. En diskussion, hvor de begge trak på den historiske udvikling i tilbuddene. De var begge enige om, at Åndssvageforsorgens overlæge-vælde ikke var værd at længes tilbage til. Men måske er det nu på tide, at pædagogerne styrker opmærksomheden på den fysiske sundhed igen. Ikke som et sundhedsregime, som trækkes ned over hovedet på borgerne i tilbuddene, men som en almindelig del af det at understøtte et godt liv.

Konferencedeltagerne fik også et blik ind i legen som en genvej til sundhed og livsglæde. Det sørgede Lars Hazelton fra Gerlev Legepark for. Han fortalte om erfaringerne fra projektet Handi-leg, hvor mennesker med udviklingshæmning oplevede glæden ved at tage del i simple hverdagslege. Deltagerne fik desuden oplevet legen på "egen krop". Samtlige konferencedeltagere var på gulvet og oplevede, hvordan leg frigør energi og latter. Og hvordan det får pulsen op.

KL med positiv melding om pædagogisk ledsagelse og brugerbetaling

Kommunerne er forpligtet til at yde gratis hjælp og ledsagelse til mennesker med udviklingshæmning – også i forbindelse med ferieophold, udflugter mv. Brugerbetaling på hjælpen er ikke tilladt. Så klart er budskabet i en administrativ meddelelse, som KL udsendte til kommunerne i sidste uge

Tusindvis af mennesker med udviklingshæmning er i årevis blevet afkrævet ekstremt høj brugerbetaling for den pædagogiske ledsagelse i forbindelse med for eksempel ferieture. Brugerbetalingen er klart i strid med lovgivningen, og det har fået flere kommuner til helt at sætte en stopper for den pædagogiske støtte og ledsagelse i forbindelse med ferier mv. Andre steder har man henvist borgerne til, at de fremover må købe ledsagelsen af en privat leverandør.

KL: KOMMUNERNE HAR PLIGT TIL AT YDE LEDSAGELSE

Men den går ikke. Sådan må man tolke den meget klare administrative meddelelse, som kommunernes egen interesseorganisation, KL, udsendte for nylig. Meddelelsens resumé siger det på denne måde:

”Kommunalbestyrelsen er forpligtet til at yde en række tilbud til voksne med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, jf. serviceloven. Tilbuddene er gratis for borgeren, og kommunen må ikke yde hjælp mod betaling fra borgerne. Dette gælder for eksempel, når borgere har brug for socialpæda-

gogisk bistand i form af ledsagelse eller støtte under ferieophold, på udflugter, weekendture mv.”

Senere i meddelelsen giver KL en række eksempler på, hvilken slags støtte der kan være tale om:

”Socialpædagogisk bistand kan dække mange forskellige typer af støtte. Det kan bl.a. bestå af ledsagelse, både når der er tale om individuelle og fælles aktiviteter, herunder indkøb, lægebesøg, fritids- og kulturtilbud, rejser og aktiviteter af social karakter. Det kan for eksempel være relevant for, at borgeren kan fastholde egen identitet og opnå en mere aktiv livsudfoldelse.”

LEV: POSITIV MELDING, DER TYDELIGGØR KRAVET PÅ LEDSAGELSE

LEVs landsformand, Sytter Kristensen er positiv over for KL's melding til kommunerne:

- Beskeden er helt klar: Stop den ulovlige brugerbetaling på pædagogisk ledsagelse. Desuden siger meddelelsen jo også ret klart, at pædagogisk ledsagelse til for eksempel ferieophold eller

udflugter klart ligger inden for formålet med den socialpædagogiske bistand. - Som jeg læser KL's melding, så ligger den på linje med det, vi har sagt hele tiden i LEV. Det holder ikke at lave kommunale serviceniveauer, hvor man uden videre fratager borgerne pædagogisk ledsagelse i forbindelse med ferieophold eller udflugter.

Beskeden er helt klar: Stop den ulovlige brugerbetaling på pædagogisk ledsagelse

Vi er et bofællesskab med plads til 16 beboere, som p.t. er i alderen 19 – 41 år. De bor i 3 forskellige boenheder, som hver især rummer fra megen hjælp til næsten selvhjulpne. Vi er en Almennyttig fond under tilsyn af Odder Kommune. Vore beboere arbejder på gårdens værksteder og har et aktivt fritids- og kulturliv. Livet på gården tager udgangspunkt i Rudolf Steiners menneskesyn.

Vore værksteder er: keramik, køkken og udehold. Udehold, der rummer træværksted, gartneri og æbleplantagen. Fritiden kan indeholde besøg i fitnesscenter, ridefysioterapi, svømning og bowlinghallen, samt ikke mindst musik-oplevelser i og udenfor Tornsbjerggård.

Vore værksteder har også plads til brugere, som ikke bor på Tornsbjerggård. Tornsbjerggård i et naturskønt område, grænsende op til Tornsbjergskov i Østjylland mellem Odder, Hundslund og Hovedgård. Vi har 19 km til Horsens og 28 km til Århus. Ønsker du at vide mere om Tornsbjerggård, kan du besøge vor hjemmeside:

www.tornsbjerggaard.dk

Mail: mail@tornsbjerggaard.dk

Tornsbjerggård...

Et bo- og arbejdstilbud for udviklingshæmmede

VI HAR LEDIGE PLADSER

Bliv klar til livet på din måde!

Ørnehøj.dk

Den 1. november sker det – så skal alle, som udgangspunkt i hvert fald, bruge nettet, når de skal i kontakt med det offentlige. Det er en stor udfordring for mange med udviklingshæmning – ikke mindst de mange kodeord, der skal huskes. Bor man i Aarhus er der dog hjælp at hente, for så kan man tage på It café og få it-undervisning af andre brugere

AF ARNE DITLEVSEN ■ FOTO: CLAUD BONNERUP

- Man skal jo kunne betale sine regninger, forklarer Kirsten Skellebæk, som gerne vil betale sine billetter til Sølund Festivalen over nettet. Her får hun hjælp af Jan Jensen. Aarhus Kommune har støttet etableringen af It caféen. Ud over at man lægger lokaler til i Viby Lokalcenter, så har de også doneret to computere til projektet og giver løbende kaffe og kage til de ugentlige seancer.

DE FORBANDDEDE KODEORD

Det var den dag, da lastbilerne væltede, bilerne kørte i skridtgang på motorvejene, vinden peb og kulden sled. Vinteren var kommet til Danmark. Men på Lokalcenter Viby i Aarhus var der fuld gang i den – som der siden september har været næsten hver mandag, når It caféen holder it-kurser for mennesker med udviklingshæmning, som har brug for lidt assistance for at klare sig på nettet. Det skal en mindre snestorm da ikke sætte en stopper for.

Den 1. november bliver nævnt flere gange, da LEV Bladet kommer på besøg. Alle ved, at den dag, så sker der noget med vores alle sammens kommunikation med myndighederne. For da bliver al kommunikation som udgangspunkt digitaliseret.

Kirsten Skellebæk er kommet helt fra Risskov i den anden ende af byen med sin næsten nye computer. Hun har godt nok været fast deltager i It caféen, siden den startede, men computeren har

hun først fået nu. Og der er mange ting at lære: NemID, borger.dk, e-Boks og Facebook – bare for at nævne nogle få emner.

Kirsten fortæller, at nogle gange kan det være svært at huske, hvad de forskellige koder er til, når hun kommer hjem.

- Det går fint, mens jeg er her, men når jeg kommer hjem, kan jeg nogle gange ikke huske, hvad det er, jeg skal skrive for at komme på nettet.

TÅLMODIGHED

Netop det med de mange kodeord er et af de store problemer for mange af brugerne. For uanset om det er Netbank, Facebook eller bare at åbne internettet kræver det jo, at man kan huske koden.

Derfor er der også meget gentagelse over rådgivningen i It caféen. Men det gør ikke noget, siger Thomas Øm, som sammen med Jacob Aakjær Bang har været med til at starte cafeen. Tålmodighed er et nøgleord.

Som ny gæst i It caféen får man en oversigt over programmer, man kan blive undervist i. Gæsten krydser af, hvad han eller hun har behov for at vide mere om - eksempelvis mailprogram, NemID, borger.dk og e-Boks. Så ved underviserne, hvor de skal sætte ind. Og den af underviserne, som ved mest om eksempelvis e-Boks hjælper brugeren, når det er det, som er på programmet.

- Man kan få undervisning i alt undtagen Netbank. Det må vi ikke gøre, har vi fået at vide. Vi vil komme til at hænge på den, hvis vi laver noget lort, fortæller Thomas Øm.

Hvis man skal have hjælp til at styre sin Netbank, skal man derfor gå til sin kontaktperson eller forældre for at få hjælp.

MAN MÅ IKKE GIVE OP

Denne mandag vil Kirsten gerne øve sig i at lægge billeder ind på computeren, men det går ikke helt efter planen:

- Jeg vil gerne lægge et billede af mig selv foran mit hus på skærmen, men det fungerer ikke rigtig, siger hun med en anelse fortvivlelse i stemmen.

- Husk – man må ikke give op, opmuntrer Jacob Aakjær Bang Kirsten.

Heldigvis er der masser af hjælp at hente på It caféen. Efterhånden samler der sig en lille flok af undervisere omkring Kirsten. De skal ikke bare hjælpe hende, men kan så også selv lære lidt om, hvor-

Thomas Øm (th.) forklarer Jesper Preisler, hvordan han accepterer venneanmodninger på facebook: "Du har seks venneanmodninger. Tryk på "Bekræft NN", hvis du vil være ven med ham", siger Thomas. Det vil Jesper gerne, så han bekræfter – og kommer et lille skridt længere ind i it-universet.

dan Windows 8 fungerer. Det er nyt for dem alle.

MANGE HAR DET SVÆRT MED IT

Jacob Aakjær Bang og Thomas Øm har i en del år nu drevet smil-internetavis.dk, hvor man kan læse, se og høre nyheder om alle mulige og umulige begivenheder. Udviklingshæmmede skriver og filmer selv indslagene. Jacob er således en kyndig video-fotograf. For et par år siden besluttede de at lave en spørgeskemaundersøgelse af brugernes it-kundskaber, fordi de havde en fornemmelse af, at mange havde problemer med det. Spørgsmålene var simple som: Har du en computer? Kan du komme på nettet? Kan du bruge netbank? Etc.

Resultatet var tankevækkende. Mange havde besvær med at komme på Skat, at bruge NemID osv. Sammen med Frank Torkos, som er socialpædagog og med i redaktionen af smil-internetavis, udviklede de ideen til It caféen. Et bærende princip her er, at det er brugere, der underviser andre brugere.

- Det har været udgangspunktet hele tiden. Det giver også mulighed for entil-en-undervisning, og det mener vi giver det bedste resultat, siger Thomas og Jacob.

Der er dog også et økonomisk argument, for It caféen har meget begrænsede midler at gøre med, så det ville være umuligt at betale en underviser for at komme.

BRUG IT CAFÉEN!

Carsten Jensen er socialpædagog og it-interesseret – og med som support denne undervisningsdag i It caféen, hvis der skulle blive brug for særlig støtte. På spørgsmålet om, hvor meget man taler om den 1. november og overgangen til netkommunikation ude på bostederne, siger han:

- Jeg håber ved Gud, at bostøtterne er klar over det og tager stilling. Og frem for, at alle bostøtterne skal kunne alt muligt it, så kan vi jo her. Så brug It caféen!

Antallet af brugere, som benytter caféen, varierer meget. Nogle kommer hver gang, andre dukker op enkelte gange, og så kommer de ikke mere. Men der kan sagtens blive plads til flere. Undervisere er der også rigeligt af denne mandag, og Lars, Peter og Heinrich bruger tiden på at lave en invitation til et åbent hus arrangement, som skal sendes ud til udviklingshæmmede i området.

På længere sigt er der dog endnu større planer, for hvem siger, at udviklingshæmmede ikke kan undervise ikke-udviklingshæmmede i it:

- Nogle af vores mere langsigtede planer går ud på, at vi skal undervise ældre i it. Inden vi starter vores café, er der en gruppe ældre her på lokalcenteret, som også bliver undervist i it. Det kunne vi da lige så godt gøre, siger Thomas Øm.

DET GÅR FINT,
MENS JEG ER HER,
MEN NÅR JEG
KOMMER
HJEM,
KAN JEG
NOGLE GANGE
IKKE HUSKE,
HVAD DET ER,
JEG SKAL SKRIVE
FOR AT KOMME
PÅ NETTET.

FAKTA OM DIGITALISERING

DIGITAL OG TILGÆNGELIG SELVBETJENING

Kommunikationen med det offentlige bliver mere og mere digital. Frem mod 2015 vil du skulle klare flere og flere ting fra din computer i stedet for at skulle møde op på kommunens borgerservicecenter. Det skal gøre det lettere for både borgerne og det offentlige og give en hurtigere sagsbehandling, når oplysninger tastes direkte ind på computeren, og systemet for eksempel kan gøre opmærksom på felter, der mangler at blive udfyldt.

Du kan altid finde alle de digitale selvbetjeningsløsninger på borger.dk. Borger.dk er designet, så den giver adgang til alle. Ofte vil du også kunne finde selvbetjeningen på din kommunes eller den enkelte myndigheds hjemmeside.

DIGITAL POST

Fra 1. november 2014 skal du kunne modtage post fra det offentlige digitalt i en digital postkasse på borger.dk. Har du allerede en e-Boks, vil du også kunne læse posten der. Du skal blot tilmelde dig Digital Post fra det offentlige på enten borger.dk eller e-boks.dk – uanset hvor du tilmelder dig, bestemmer du selv, hvor du logger på for at læse posten. Det er vigtigt, at du tjekker din digitale postkasse, ligesom du også tømmer din fysiske postkasse. Du kan få besked på e-mail, når du har modtaget ny digital post, så du ikke risikerer at gå glip af vigtig post, som du eventuelt skal reagere på. Du kan også give læseadgang til en pårørende, som herefter kan se din digitale post i sin egen digitale postkasse og desuden modtage besked på e-mail, når du har modtaget ny digital post.

HAR DU BRUG FOR HJÆLP?

Du kan finde hjælp på borger.dk, hvor der er instruktionsvideoer og trin-for-trin-vejledninger til den digitale selvbetjening, det bliver obligatorisk at bruge. Du kan også få hjælp og vejledning hos borgerservice til både at bruge NemID, Digital Post og til at gennemføre en ansøgning digitalt. Der er også mange biblioteker, der tilbyder hjælp til dette, lige som mange biblioteker tilbyder hjælp til at lære mere om it generelt.

Hvis du ikke er i stand til at betjene dig selv via en computer, kan den myndighed, du skal kommunikere med, undtage dig fra at bruge en given digital selvbetjeningsløsning. Myndigheden skal så betjene dig på anden vis.

Borgerservice kan også fritage dig fra at modtage din post fra det offentlige digitalt, hvis du lever op til minimum ét af de fritagelseskriterier, som er opstillet. Læs mere om Digital Post og fritagelse her: www.borger.dk/digitalpost

EKSEMPLER PÅ DIGITALE SELVBETJENINGSLØSNINGER

En række selvbetjeningsløsninger blev obligatoriske sidste år, og flere træder i kraft 1. december i år. Blandt disse er bl.a.:

- Ansøgning om støtte til kropsbårne hjælpemidler
- Valg af læge
- Anmeldelse af flytning
- ... og en række andre løsninger

På billedet ses Kirsten Skellebæk og Jacob Aakjær Bang.

En stærk medspiller i dit jobliv

www.hkmidt.dk | tlf. 70 11 45 45 | Lumbyvej 11, 5000 Odense C

GHV

En sjov og udviklende arbejdsplads i trygge rammer.

BOGBINDERI, PROJEKTVÆRKSTED, KØKKEN,
MEDIEVÆRKSTED, TEKSTIL & DESIGN

Indflydelse på eget arbejdsliv, mulighed for netværk og livskvalitet gennem sociale aktiviteter og samvær.

Gentofte Håndarbejdsværksted er en mindre arbejdsplads efter SEL § 103, hvor den enkeltes interesser og udvikling af kompetencer er i fokus. Værkstedet byder på spændende udfordringer med oplæring i håndværksmæssige og kreative færdigheder.

Læs mere på www.ghv.dk

Gentofte Håndarbejdsværksted Teglgårdsvej 21 A
2920 Charlottenlund Tlf: 39 64 29 33
Mail: ghv@ghv.dk

Klumme

Det er spejlet og kompasset i sproget, jeg vil registrere og reflektere over med denne klumme.

INTEGRATION OG INKLUSION

Når et ord ikke mere beskriver det, man oprindeligt ville med det, må man finde et nyt ord. Sådan er det med ordet **integration**. Herhjemme dukker ordet op i forbindelse med ønsket om normalisere handicappedes livsvilkår: At leve så nær det normale som muligt.

For mange var ønsket, at mennesker med handicap skulle integreres. Der skulle ikke være særlige institutioner, den enkelte med handicap skulle være fuldt ud integreret, gå i almindelig børnehave og skole, få uddannelse som andre og få arbejde i private og offentlige virksomheder. Og ikke mindst skulle de bo der, hvor rigtig mange andre bor: i en lejlighed i en almindelig opgang.

Ordet integration kommer af latinsk og betyder "at gøre hel". Man forestillede sig, at var man som handicappet placeret for eksempel i en almindelig skoleklasse, så ville ens tilstedeværelse

medføre ændring i undervisningen og udvikle en ny måde for kollektiv omsorg.

I lande, hvor man med lov indførte den totale integration, for eksempel Italien, har det vist sig, at selv om man er integreret, så er det ikke sikkert, at ens tilstedeværelse har ændret noget, og at ens klassekammerater overhovedet har hilst på en. Man har derfor måtte erkende, at det at en person med handicap er fysisk tilstede ikke automatisk medfører ændringer i miljø og adfærd, så vedkommende bliver medlem af gruppen og kan profitere af kerneydelsen, for eksempel læring.

Ordet integration optræder, da det dukker op i det danske sprog, primært som et begreb, der knytter sig til pædagogik. Men ordet flytter sig over i den kulturelle debat og kommer til at dreje sig om etniske minoriteters indslusning

i samfundet, boligmæssigt, politisk og sprogligt. Ikke underligt at et ministerium får navnet: Integrationsministeriet.

Samfundet ønsker at fastholde den proces, man igangsatte med den pædagogiske integration. I pædagogikken søgte man derfor efter et ord, der kunne dække det, man oprindeligt tænkte med integrationen: Ikke kun blot at være tilstede i et fællesskab, men at blive værdsat for den, man er, det man kan, netop på grund af og ikke på trods af vores forskellighed.

Ordet bliver **inklusion**, der også kommer fra latinsk og betyder "indespærring". Ordet, der har været anvendt indenfor mineralogi og mængdelære, får nu en ny betydning: en pædagogik der inkluderer. Inklusion handler således om, at børn og unge skal opleve sig som aktive og værdsatte deltagere i sociale og faglige fællesskaber.

integration
inklusion

Seksualvejlederuddannelsen har nu eksisteret i godt 20 år. Men forud lå der en lang kamp for at gøre seksualiteten til en accepteret del af mennesker med udviklingshæmningsliv. Her kan du møde Karsten Løt i en samtale om seksualvejledning i 40 år

1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978

Da borgere med udviklingshæmning fik mulighed for at erobre seksualiteten

For over 40 år siden var det utænkeligt, at mennesker med handicap kunne have et liv med sex. Og skulle nogle udtrykke lyst til det, blev de anset for løsgangtige og måske tillige farlige. Ja, hele forsorgens indretning var blandt andet rettet imod at beskytte de anbragte mod seksualitetens farlighed.

Men for 40 år siden startede de første indledende øvelser til det, der i 1992 blev til en egentlig seksualvejlederuddannelse. Når "de indledende øvelser", der reelt bestod af kurser for medarbejdere om, hvordan man kunne støtte medborgere med udviklingshæmning til at forstå, fastholde og udvikle deres seksualitet, står så tydeligt i historien om handicappedes frisætning (og ret til et seksualliv som alle andre), skyldes det, at ændrin-

ger i holdninger og praksis lokalt skete med den påvirkning, som spredtes med uddannelsen af medarbejdere overalt i forsorgens institutioner.

Seksualfrigørelsen var et led i et bredt opgør og opbrud, der handlede om retten til at være menneske før handicapet. Men kravet om retten til et seksualliv står tydeligt, fordi det ramte dybt i alle og stillede grænseoverskridende krav til forsorgens udøvelse og indretning.

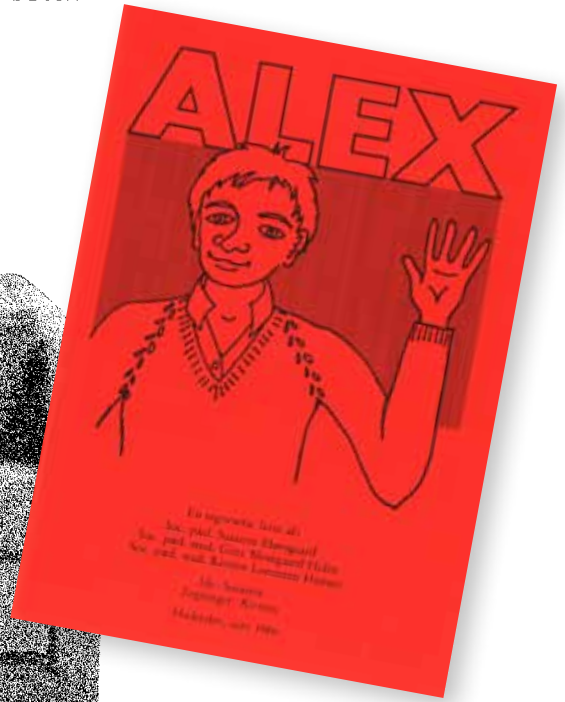
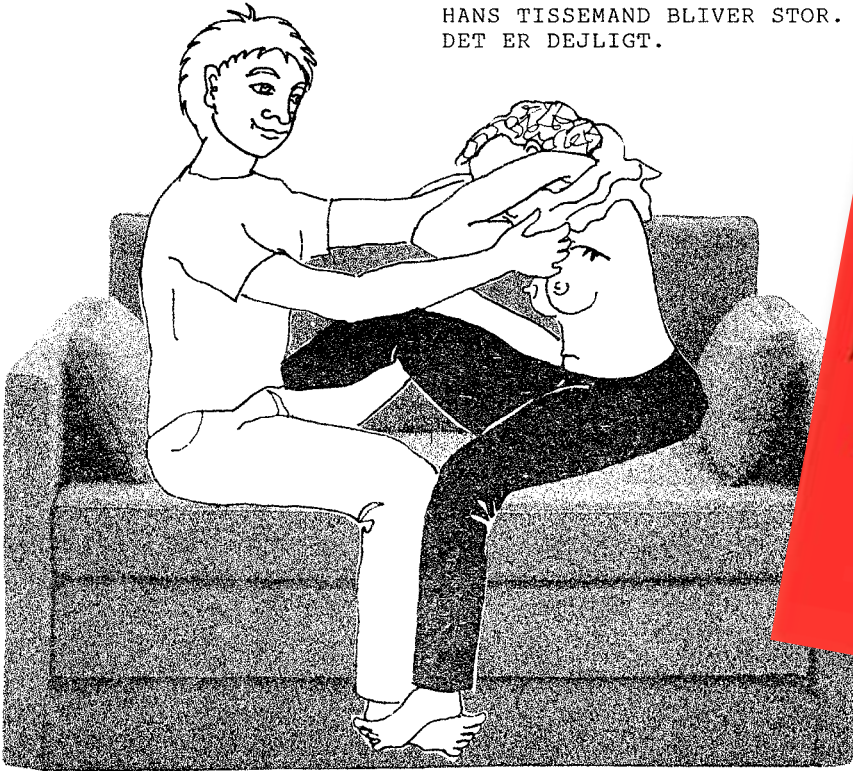
To personer havde meget stor betydning for at sætte seksualitet på dagsordenen og senere etablere og lede en egentlig seksualvejlederuddannelse: Jørgen Buttenschøn (der døde i 2012) og Karsten Løt.

Karsten Løt.

Jeg mødes med Karsten Løt samme dag, som stormen Bodil hærger, hvor alt bliver svært og improviseret. Ligesom den gang sagen om seksualitet som menneskeret tog sin begyndelse.

ALEX TAGER LISE'S BLUSE OP OG RØRER
VED HENDES BRYSTER.
HANS TISSEMAND BLIVER STOR.
DET ER DEJLIGT.

1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987

UNGDOMSOPRØRET

Karsten Løt er levende historie. Han indleder med at sige, at for 40 år siden var seksualitet totalt fraværende på det kommunikative plan. Med det opbrud i menneskesyn og livsforvaltning, som kom med ungdomsoprøret, dukkede der artikler og fagskrifter op, der talte for mennesker med handicaps ret til at praktisere deres seksualitet, først og fremmest deres adgang til at kende til onani og lære at praktisere det.

Karsten Løt fortæller:

- Da Jørgen Buttenschøn var blevet konsulent i Socialstyrelsen, stødte han på et brev fra en forstander på en institution på Lolland, hvor denne efterlyste svar på et brev, han havde fremsendt for et år siden. Spørgsmålet var, om man måtte hjælpe en voksen mand med at onanere, for meget tydede på, at det kunne hjælpe på hans aggressive adfærd. Det er karakteristisk, at man var ude af stand til at svare forstanderen, for et ja eller nej ville kunne få voldsomme konsekvenser strafferetsligt og politisk. Man foreslog Buttenschøn, at han tog til Lolland for at få forstanderen til at trække sit brev tilbage.

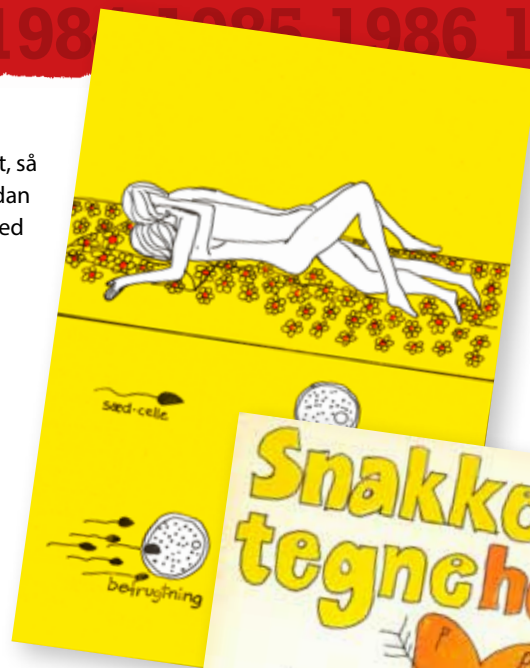
Som Karsten Løt formulerer det, så kunne Socialstyrelsen ikke i sådan en sag svare på et brevpapir med en blå kongekrone.

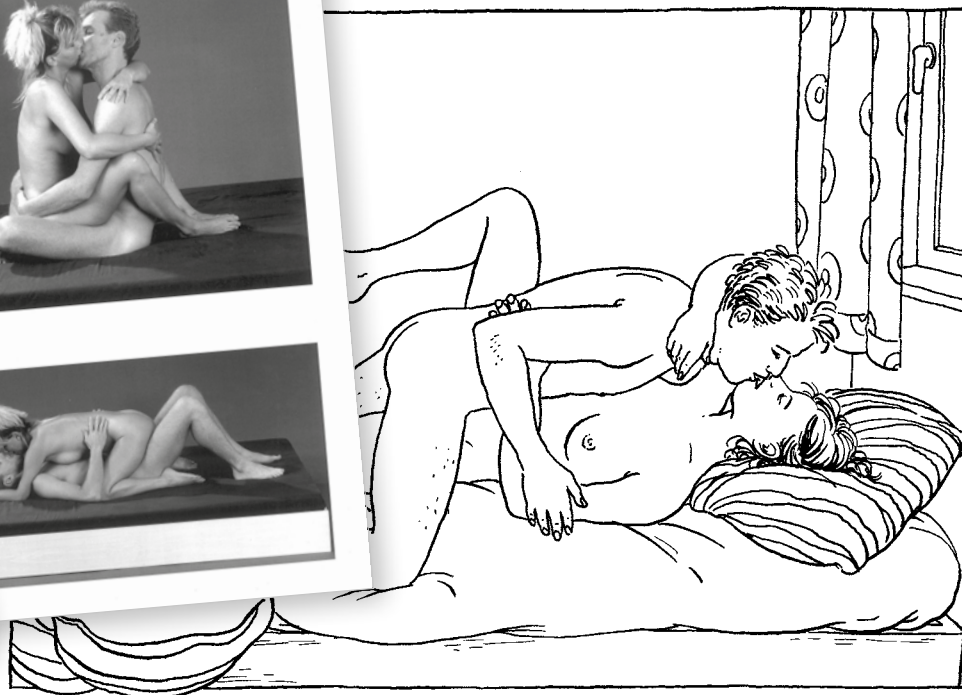
Sagen førte dog til, at Buttenschøn blev bevilget 10.000 kr. til at gennemføre tre internatkurser for medarbejdere i forsorgen, der primært skulle komme og diskutere: Hvad er problemet? Og i hvilken retning skal vi agere?

Det er det år, hvor kurserne løber af stabelen, man kan sige er fødselsåret for handicappedes ret til et seksualliv.

ER SEKSUALITET DA IKKE NORMALT?

Kampen om mennesker med handicaps ret til et seksualliv blev ført med ord i artikler og ved konferencer. Den kendte forsorgsmedarbejder Nadja Mac fortalte i et foredrag om, hvordan hun havde hjulpet en voksen med udviklingshæmning til at onanere. Midt i forbløffelsen og begejstringen blandt tilhørerne var der mange, der tænkte, at nu havde Nadja da overtrådt den ikke ubetydelige overlæge Wads kodex og kunne risikere

1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996

en politianmeldelse, men det blev ikke til noget, for Mac sluttede sit provokerende foredrag med at sige, at den pågældende, hun havde hjulpet, var hendes søn. Det forhindrede dog ikke Wad i at fastholde, at selv om det indtil da var tale om ideer, tanker og forslag begrundet i hverdagspraksis, så måtte det næste skridt handle om politianmeldelse.

Så kom faderen til normalitetstanken, forsorgschef Niels Erik Bank-Mikkelsen, på banen. Han svarede: "Er seksualiteten da ikke i grunden normalt." Og i en artikel, der desværre blev sendt til det "forkerte" tidsskrift og derfor ikke opnåede den opmærksomhed, der var meningen, gjorde han seksualitet til en del af et liv så nær det normale som muligt. I artiklen gjorde han opmærksom på medarbejdernes pligt, når det gjaldt normalitet og sexliv.

For Karsten Løt blev artiklens seks punkter om medarbejderens pligt til **Banks 6 bud**. De handlede om pligt til at indrette institutioner, så der blev mulighed for seksualliv, om familierådgivning og hjælp til ægteskabsudøvelse, udvidet seksualvejledning, undervisning i seksualpraktik, samt at man skal forstå og indse, at der var tale om en menneskeret.

Det var af stor moralsk betydning, at Bank-Mikkelsen ikke kun modigt stil-

lede sig foran, men også at han indskrev seksuallivet som en del af forsorgens målsætning, der forpligtede alle, når det handlede om at skabe et liv for mennesker med udviklingshæmning så nær det normale som muligt.

INDSMUGLING AF PORNOFILM

Politianmeldelse eller ej, der var opbakning til de progressive kræfter. Tiden nødvendiggjorde, at der skete noget i et samfund, der eksperimenterede med samlivsformer, kollektiver med bollerum, gruppesex og frigørelse i al almindelighed, pornoens frigivelse – det der var sjovt for os andre, skulle handicappede også have del i.

Karsten Løt fortæller, at da det første kursus var afviklet på Hotel Prinsen i Roskilde, var der ikke mange penge tilbage til at gennemføre de to andre kurser (på Fyn og Jylland). Buttenschön får den ide at ringe til Limfjordsskolen i Løgstør, der var en ungdomskostskole. Dels kunne man indkvartere kursisterne

i elevværelserne, dels kunne skolens medarbejdere medvirke til bespisningen og for store dele af kursets indhold. Ingen var eksperter i emnet, alt skulle opdages eller opfindes, der var mere tale om et symposium end et kursus, for alle skulle medvirke med deres erfaringer, tanker og ideer.

Karsten Løt, der var lærer på Limfjordsskolen, blev involveret i sagen ved denne lejlighed. Han erindrer, at man i forberedelsen af kurset sad i skolekøkkenet og så de tidlige pornofilm, udlånt af Ålborgs eneste pornobutik, for at finde

egnet undervisningsmateriale. De var mere uskyldige end dem, vi kender i dag.

I Sverige havde man lavet undervisningsfilm om seksualteknik, men de blev forbudt, inden man kom i gang med at anvende dem. Det var på det tidspunkt et vigtigt materiale, fordi det rettede sig mod

mennesker med udviklingshæmning. Så de var selvfølgelig interessante at få fat

1997 1998 1999 2000 2001 2002 2

i. Karsten Løt rejste derfor til Sverige, for på dramatisk vis, som var det narko, at smugle de forbudte film ud af landet.

FORÆLDRENES ROLLE

Løgstørkursen fik stor betydning, for her blev et kursuskoncept udviklet. Der var ikke noget at tage noget fra, så alt var splinternyt. Det var unikt udviklingsarbejde.

De tre kurser blev gennemført, og det er vigtigt at se på deres betydning. På et år deltog cirka 90 progressive lærere fra hele landet i kurserne. De blev fyldt med inspiration og var vilde for at komme tilbage til deres skoler, for nu skulle der ske noget. Efter et år bredte debatten sig til stort set alle forsorgens skoler, en debat som også var med til at flytte synet på personer med handicap, der nu mere og mere fremtrådte som mennesker som alle andre med samme behov, drømme og ønsker – der var bare et handicap, der skulle kompenseres for. Overalt blev emnet taget op på skolemøder og i efteruddannelse. Det blev et tema på mange forældremøder.

Karsten Løt siger, at der var meget få forældre kritiske røster. Forældrene vidste meget hurtigt og bedre end de fagprofessionelle, at deres børn rummede seksualitet.

- Buttenschön og jeg deltog i mange

forældremøder, hvor vi ofte hørte forældre fortælle, at de havde haft det svært med at spørge om temaet henne på skolen, ligesom de fagprofessionelle havde svært ved at tage temaet op. Man kan sige, at de tre pionerkurser medvirkede til, at de sprang rammerne for samtalen mellem skole og hjem om dette tema på meget kort tid.

- Kurset i Løgstør i 1973 var platformen. Derfra og op til 1990 kørte Buttenschön og jeg landet tyndt i weekender. Det var til forældremøder og forældrekurser - mange i LEV regi. Det blev starten på den nye seksualvejlederuddannelse, som vi stod for. Senere samlede Buttenschön vores viden i en bog. Det spredte sig.

Lis Hammild fra LEV fik ideen til at indlede et nordisk samarbejde om seksualitet gennem nogle nordiske symposier. Lis Hammild boede i Løgstør, og da hun hørte om projektet på Limfjordsskolen sagde hun: "Det skal vi da sandelig have ind i NFPU regi (samarbejde mellem nordiske forældreorganisationer)". LEV gik meget aktivt ind i formidlingen af behovet for undervisning i seksualitet til "vores medborgere med handicap".

SEKSUALITET – UDEN HANDICAP

LEV var også en aktiv medspiller, da den første seksualvejledning skulle laves:

Seksualitet - uanset handicap. (1989) Verdens første – og måske bedste.

Buttenschön og Løt startede Seksualvejlederuddannelsen. Det første hold begyndte i 1992. I årene frem til i dag har 350 lærere, sygeplejersker, socialpædagoger, psykologer, ergo- og fysioterapeuter m.m. gennemført uddannelsen.

I dag har mange bosteder, værksteder og aktivitetscentre og skoler deres egen seksualvejleder, der kan støtte op om problemer, når de opstår. De er ikke kun brandslukkere, men medvirker også til at formidle til kolleger og pårørende, og naturligvis dem man i dag kalder "borgerne".

Det er den gode historie om, hvordan man har fået øjnene op for, at denne kompetence også skal være til stede i organisationen – at man ikke mere kan negligere, at vores medborgere med handicap også har en seksualitet, de undertiden har behov for at udvikle eller forbedre.

HELE NORDJYLLANDS SPECIALSKOLE

LIMFJORDSSKOLEN

STU
I DØGNDRIFT

NATUR • KUNST • IDRÆT • SUNDHED • MEDIER
REJSER IND- OG UDLAND

WWW.LIMFJORDSSKOLEN.DK

Verdens bedste familieferie

Nærvær, tid til hinanden og ren afslapning. På vores Sunwing Family Resorts har vi tænkt på alle detaljer, som er med til at gøre livet så nemt som muligt, når familien er på ferie og bare skal slappe helt af. Udover alle de gennemtænkte faciliteter og tilbud om underholdning, er familiehopperne handicapvenlige og ligger direkte ved stranden.

Bestil ferien på
spies.dk eller 70 10 42 00

SPIES
FERIER DU IKKE VIL HJEM FRA

Fantastiske FERICENTER SLETTE STRAND

- ved Danmarks flotteste Vesterhavsmatur

Nyheder på striben:

- Nye MAXI speciallejligheder med runddækkende loftstøjs
- Den gamle smedje - bondegård med heste og aktiviteter
- Ny aktivitetsleder - fra pandekager til jungleoplevelser
- Multibane til hockey, basket, volleyball m.m.
- Trænings- / genoptræningscenter med specialmaskiner
- Tilbud om velvære, kur- og rekreation
- Svømmehal med loftstøjs og 32 grader
- Ture i hestevogn og (handicap-) ridning
- LÆKKER MAD - TOPKVALITET TIL VENLIGE PRISER

**NYHED: KUR- OG REKREATIONS-CENTER
- MED MULIGHED FOR TILSKUD FRA DANMARK**

Værs'go: 3 døgn fra 1550,-
(Hel lejl. i lavsæson excl. el.
Tillæg for speciallejlighed)

Havbåde på stranden, Hjortdal Dyrefarm,
Nordsoakvariet m.m.

Vores speciale:
"Aktiv ferie med det hele"
- for grupper

Slettestrandvej 142
DK-9690 Fjerritslev

**FERICENTER
Slettestrand**

Tlf. 98 21 70 44 - Fax 98 21 75 44
E-mail: mail@slettestrand.dk - www.slettestrand.dk

Toldhuset

Et botilbud til voksne
med særlige behov

Vi lægger vægt på et tidsfuldt samvær, så den enkelte kan udvikle sig indenfor: • Socialt fællesskab • Personlig hygiejne Rengøring • Pengeforståelse • Indkøb og tilberedning af egen kost • At tage ansvar og overholde aftaler.

Langgade 63 • 4874 Gedser • Tlf. 50701370 • www.toldhuset.nu

Toldcaféen

En social virksomhed

Vi har en bred vifte af tilbud indenfor beskæftigelse og STU Cafedrift • PR og planlægning af arrangementer Pedelfunktion • IT

Stationsvejen 1 • 4874 Gedser

Overvågning må ikke overdrives

AF THOMAS GRUBER OG ARNE DITLEVSEN ■

Overvågning med eksempelvis GPS af mennesker med udviklingshæmning skal begrænses mest muligt, mener ombudsmanden. LEV er enig - og mener generelt, at der er behov for en bedre national overvågning af udviklingen i omfanget og karakteren af magtanvendelser på det sociale område

En far klagede til ombudsmanden over, at et kommunalt bo- og opholdssted ikke konsekvent ville bruge en GPS i forhold til hans psykisk handicappede søn. Faderen ønskede, at sønnen hurtigt kunne findes, hvis han forlod opholdsstedet, og henviste til, at hans søn ikke havde nogen fornemmelse for at færdes i trafikken.

Men ombudsmand Jørgen Steen Sørensen fastslår, at brugen af GPS skal begrænses mest muligt, og at personalet løbende skal vurdere, om GPS'en er nødvendig. Brugen af GPS og andre alarm- og pejlesystemer må aldrig erstatte den personlige omsorg og pleje.

"Jeg har bestemt forståelse for, at brugen af GPS også kan udgøre en tryghed for den enkelte person og dennes nærmeste. Men det må fastholdes, at den slags overvågning er udtryk for et tvangsindgreb og derfor skal begrænses mest muligt", siger Jørgen Steen Sørensen.

TVANGSINDGREB MÅ IKKE GÅ LÆNGERE END NØDVENDIGT

I forhold til sønnen var der givet tilladelse til at bruge en GPS i dagtimerne i en 8-måneders periode. Dette er dog ikke ensbetydende med, at GPS'en også automatisk skal bruges i dagtimerne, fastslår Folketingets Ombudsmand.

Ombudsmanden anerkender fuldt ud, at brugen af personlige alarm- og pejlesystemer kan være et led i en omsorgsfuld og effektiv pleje af en person.

"Men reglerne medfører ikke, at der blot kan bruges GPS i en vis periode, uden at der samtidig foretages en løbende vurdering af, om anvendelsen også fortsat er nødvendig", slutter Jørgen Steen Sørensen.

HOLD ØJE MED UDVIKLINGEN I MAGTANVENDELSER

Landsforeningen LEV er helt enig med ombudsmanden i, at der skal være en restriktiv praksis i forbindelse med brugen af overvågning over for mennesker med udviklingshæmning – børn såvel som voksne.

Magtanvendelse – og overvågning er en form for magtanvendelse – skal altid være den absolut sidste udvej. Magtanvendelse må aldrig blive en erstatning for at yde den nødvendige omsorg.

LEV har i flere omgange udtrykt bekymring for, at overvågning eller andre magtanvendelser bliver en indirekte genvej til besparelser på den pædagogiske bistand i hverdagen. Risikoen for den udvikling er nærliggende, og det er ikke acceptabelt, at magtanvendelse og overvågning erstatter omsorg, pleje og pædagogisk bistand.

I sit høringsvar på lovforslaget om GPS-overvågning (alarm- og pejlesystemer) tilbage i september 2010 foreslog LEV derfor, at der – for eksempel i en overgangsperiode på 3-4 år – blev etableret en national overvågning af, hvordan og i hvilket omfang kommunerne gør brug af personlige alarm- og pejlesystemer i forhold til børn med psykiske funktionsnedsættelser.

Fakta

En kommune kan efter serviceloven træffe afgørelse om, at der – i forhold til personer med betydeligt og varigt nedsat psykisk funktionsevne – kan anvendes personlige alarm- og pejlesystemer, når der er risiko for, at personen ved at forlade et bo- eller dagtilbud vil udsætte sig selv eller andre for at lide personskade. Det er en betingelse, at forholdene i det enkelte tilfælde gør anvendelsen af alarm- og pejlesystemer påkrævet for at afværge personskaden.

Magtanvendelse og andre indgreb må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand, og anvendelsen af magt skal stå i et rimeligt forhold til det, som man vil opnå med magtanvendelsen, og være så skånsom og kortvarig som muligt.

Målet med en national overvågning er, at området følges nøje, og at der kan gribes ind, hvis anvendelsen overstiger det meget begrænsede antal tilfælde, som det vurderes, at der kan blive tale om. Hvis kommunerne ser ud til at anvende personlige alarm- og pejlesystemer som genvej til besparelser, skal Socialministeren kunne træde i karakter og sikre børnene og de unges retssikkerhed, var budskabet i LEVs høringsvar.

Folketinget valgte imidlertid ikke at lytte til LEVs forslag om at holde bedre øje med udviklingen i omfanget og karakteren af magtanvendelser. Modsat tvang i psykiatrien – hvor der laves en årlig national statistik – er der således ingen, som ved, hvordan praksis udvikler sig, når det gælder magtanvendelse på socialområdet. Hverken i forhold til børn eller voksne. Det er ikke betryggende, og LEV vil derfor fortsætte dialogen med Christiansborg om behovet for en bedre national overvågning af magtanvendelser på socialområdet.

Motorisk træning til bedre udvikling...

Cerebral parese? ADHD - Asperger *eller...*

Vi tilbyder fysio- og ergoterapeutisk træning- og behandling - individuelt eller på hold i træningssal - både for børn og voksne.

Få mere information på **tlf. 7587 3394** eller send en mail på lkr@thomminde.net

www.thommysminde.dk

ThommysmindeCentret

- INSTITUT FOR GENOPTRÆNING

Hvejselvej 63, Hvejsel • 7300 Jelling • Telefon 7587 3394

Tilbud til mennesker med udviklingsforstyrrelser og udviklingshæmning: Skolehjem, ungdomsuddannelse, voksencentre og værksteder

Strandvejen 15 • 4733 Tappernøje • Tlf. 55 96 51 19

E-mail: marjatta@marjatta.dk • www.marjatta.dk

Café Pakhuset

En sødelig Café
med god tid til det hele

Hverdage kl. 10 - 24:00

Torsdagslukket kl. 10:00 - 24:00

www.cafepakhuset.dk

OK Mobil - er nem og billig mobiltelefoni

Med OK Mobil optjener du automatisk bonus, når du tanker billig benzin eller diesel hos OK. Denne bonus kan du frit vælge at få som ekstra taletid eller som ekstra data.

Se mere på www.ok-mobil.dk

Grydelapper I/S

Privat beskyttet beskæftigelse

Slotshaven 5 • 4300 Holbæk

Tlf. 59 48 03 62

Clinique Crème Face hud & solcenter

Fodklinik
Kosmetologklinik
Permanent hårfjerning
m/lyslaser

Forhandler af Doktor Baumann

Aut. lægeeksamineret
kosmetolog og fodplejer Jette kongstad
L.A. Ringsvej 96, 5230 Od. M
www.cremeface.dk

66 13 65 71

Vejle Neurorehabilitering er et genoptræningscenter for unge og voksne mennesker, der har pådraget sig let til moderat hjerneskade som følge af f.eks. hjerneblødning, blodprop i hjernen eller ved ulykkestilfælde.

Som de eneste i Danmark er Vejle Neurorehabilitering blevet akkrediteret af den internationale organisation CARF. Akkrediteringen dækker de tre programmer under Vejle Neurorehabilitering:

Vejle Neurorehabilitering – voksne
Fjordbo Neurorehabilitering – unge
Hjerneskadeteamet - Vejle Amt

Der er **frit sygehusvalg** til vores 3 måneders genoptræningsophold for voksne. **Læs mere på: www.neurorehabilitering.dk**

VEJLE FJORD
NEUROREHABILITERING

Sanatorievej 26, 7140 Stouby
tlf. 7682 3333 - fax 7682 3396

Få den rigtige forsikring

I samarbejde med Codan søsætter Landsforeningen LEV nu en kampagne med fokus på, at mennesker med udviklingshæmning har eller tilbydes den rigtige forsikring

I dag er mange mennesker med udviklingshæmning ikke forsikret på den mest optimale måde, hvis man tager udgangspunkt i deres hverdag og behov. Mange er enten forsikret forkert i forhold til deres faktiske behov, eller slet ikke forsikret.

Der er således flere eksempler på, at mennesker med udviklingshæmning har betalt dyrt for deres forsikring, fordi de er overforsikrede, eller fordi der er en opfattelse af, at udviklingshæmmede har en højere skadesfrekvens. Andre har henvendt sig til Landsforeningen LEV i den tro, at de var forsikret her, hvilket så desværre har vist sig ikke at være tilfældet. Det har så betydet, at borgeren har mistet muligheden for at få erstattet sine ting via forsikringen. Resultatet har ofte været at borgeren med udviklingshæmning ikke har haft råd til at få skaden udbedret pga. vedkommendes stramme privatøkonomi.

Ved at sammenholde antallet af borgere med udviklingshæmning, der bor i den enkelte kommune, med hvor mange, der er forsikret via HANDI Forsikringservice, har vi fået en god indikation på, hvor stort forsikringsbehovet er kommune for kommune.

Kampagnen

Med det som baggrund har LEV i samarbejde med Codan iværksat en kampagne, der har fokus på, at mennesker med udviklingshæmning har eller tilbydes den rigtige forsikring.

Kampagnen sættes ind der, hvor behovet er størst. Derudover ønsker vi også at henvende os til forældre og pårørende for at fortælle dem, hvor vigtigt det er, at man, selvom man er udviklingshæmmede, skal huske at have sine forsikringer i orden.

Kampagnen strækker sig over en tre-årig periode, hvor der skal besøges 25 kommuner om året. Kommunerne er nøje udvalgt efter, hvor behovet er størst.

Måden vi vil kommunikere til de borgere, der har udviklingshæmning, og deres pårørende på, vil være dels via avisartikler i lokale dagblade med fokus på forsikring og udviklingshæmmede og dels via aftenarrangementer på væresteder og klubber.

HANDI
Forsikringservice

FORSIKRINGSPRÆMIER 2014

Forsikringskunder i HANDI Forsikringservice kan se frem til et år uden stigninger i præmierne. Det skyldes en stigning i nye forsikringskunder samtidig med, at skaderne har ligget stabilt i forhold til antallet af kunder.

Boforsikring

PRÆMIEN PÅ BOFORSIKRINGEN FOR 2014:

Forsikringssum	Præmie
166.700 kr.	670 kr.
334.000 kr.	890 kr.
500.000 kr.	1.170 kr.
666.000 kr.	1.425 kr.

Tilvalgsdækninger til Boforsikring:

- Elskadedækning: 232 kr.
- Glas & Kumme: 322 kr.
- Afbestillingsdækning: 445 kr.
- Hundeanvar: 390 kr.
- Elektronikdækning: 499 kr.

Hændelsesforsikring

Præmien samt dækningssummerne er uændret i forhold til sidste år.

Sum	Præmie
125.000 kr.	742 kr.
250.000 kr.	1.381 kr.
375.000 kr.	2.021 kr.
450.000 kr.	3.461 kr.

Vigtig ændring!

Folketinget vedtog sidste år en ny lovgivning, der fra den 1. januar 2013 pålagde forsikrings-selskaberne at opkræve skadeforsikringsafgift af forsikringspræmien. Skadeforsikringsafgiften erstatter stempelafgiften.

Den nye skadeforsikringsafgift beregnes af enhver præmie, der opkræves efter 1. januar 2013.

KONTAKT

HANDI Forsikringservice på
tlf. 3635 9640 eller
email: handi@lev.dk

Se også vores hjemmeside
www.handiforsikringservice.dk

Vær med kampagnen

AF MOGENS HANSEN, LEV HOLBÆK-ODSHERRED ■

LEV Holbæk–Odsherred har i første halvår 2014 fået mulighed for at være pilotkreds i denne hvervekampagne, som LEVs hovedbestyrelse har sat i værk. Kampagnens slogan er "Vær med - vi har noget at tilbyde, som vi er stolte af". Så derfor, kære LEV-medlem, vær aktiv og gå ud og skaf nye medlemmer, bedsteforældre, familie, venner, naboer, kort og godt alle, der vil støtte udviklingshæmmedes livsvilkår.

Vi har et ganske godt tilbud til alle familier med børn og unge, der er udviklingshæmmede: Et gratis prøvemedlemskab i LEV i seks måneder. Fordi vi tror, at når du først er blevet medlem af LEV-familien, har du ikke lyst til at forlade den igen. Så derfor bliv medlem af LEV og få gratis rådgivning, kurser og viden om dit barns handicap, hvad du som forældre kan gøre for at hjælpe dit barn, og hvad du kan gøre for at hjælpe dig selv og andre familier med et udviklingshæmmet barn.

Aktivitetskalender i LEV Holbæk-Ods herred

- 26. februar kl. 19.00 Generalforsamling på Ladegårdsskolen
- 9. marts kl. 15.00 "En tur i biffen" i Vig Bio til filmen "Far til Fire – Onkel Sofus vender tilbage"
- 26. marts kl. 19.00 "Værgemål" ved konsulent i LEV Thomas Gruber på Ladegårdsskolen
- 7. maj kl. 19.00 "Alle har ret til en seksualitet, hvordan forholder vi os til det?" ved seksualvejleder Lars K. Nørremark. På CSU-Holbæk
- 15. juni kl. 10.00 "Familie dag i Odsherred ZOO"

Hvervekoordinator i LEV Holbæk-Ods herred: Mogens Hansen, mail: sk@lev.dk eller tlf. 2149 5389

En tur i biffen

LEV Holbæk-Ods herred inviterer alle børnefamilier til en gratis tur i biffen til filmen "Far til Fire – Onkel Sofus vender tilbage".

Tid og sted: Søndag den 9. marts kl. 15.00 i Vig Bio, Ravnsbjergvej 2, Vig.

Ved et medlemskab af LEV Holbæk-Ods herred er der gratis adgang for en voksen og et barn. Ved parmedlemskab af LEV Holbæk-Ods herred er der gratis adgang for to voksne og et barn. Eventuelle søskende kan deltage for 50,- kr. Ved tilmelding oplyses medlemsnummer.

Hvis man endnu ikke er medlem af LEV, så tilbyder vi gratis prøvemedlemskab af LEV i seks måneder. Så oplys navn/ navne på dem, der vil meldes ind i LEV, ved tilmeldingen. Tilmelding senest den 6. marts til Mogens Hansen på mail: sk@lev.dk eller på tlf. 2149 5389.

Værgemål

LEV Holbæk-Ods herred inviterer i samarbejde med Kreativ Skolen til arrangement om værgemål.

Arrangementet starter med et oplæg ved Thomas Gruber, politisk konsulent i LEV. "Hvad skal vi overhovedet med værger?" Herefter er der åben debat om emnet.

Tid og sted: Onsdag den 26 marts kl. 19.00-21.00 i Ladegårdsskolen i Holbæk.

Tilmelding senest den 21 marts til Mogens Hansen på mail: sk@lev.dk eller på tlf. 2149 5389.

NS system

...synlighed på tekstil

- Transfer •
- Direkte print •
- Broderi •
- Laser •
- Vævede etiketter •
- Plotterfolie •
- Tekstil •

Ågård Malerforretning

v/ Jørgen Nygaard

Hørvænget 23, Ågård 75 55 30 56
Biltelefon 20 16 87 14

Alle former for malerarbejde udføres

betyder medlemskab af
DANSKE MALERMESTERS
garantiordning

Ågård Malerforretning

SCHØTTs FODKLINIK

v/Laila Schøtt Madsen

Lægeeksamineret fodplejer
Udebehandling - torsdag

Storegade 11 • 6100 Haderslev
indgang ved Matas eller Dampassagen

Telefon 74 52 19 31

DROSTHUSENE

Drosthuset Frederiksværk

Akacievej 4 • 3300 Frederiksværk

Tlf. 29 85 33 00

www.drosthuse.dk

1 ledig plads

KAREN *Marie*

Et anderledes botilbud

Se mere på:
www.mariehjem.dk/karen

Henvendelse:
Skovvej 7 4262 Sandved
Tlf: 55421900
Email: karen@mariehjem.dk

**Store - små og
specielle opgaver
udføres med stor
erfaring indenfor:**

- ✓ KLOAKERING
- ✓ JORD- OG VEJARBEJDE
- ✓ FLISEBELÆGNING
- ✓ LEVERING AF SAND, GRUS OG MULD
- ✓ CONTAINERUDLEJNING
- ✓ NATURGENOPRETNING
- ✓ VANDLØB
- ✓ OPRENSNING AF SØER
- ✓ BLØDBUNDSARBEJDE

Anton Christensen ApS

Tlf. 97 16 19 33 • Mobil 23 31 13 60

Vognmand • Entreprenør og aut. kloakmester • Enggårdvej 37-39
www.antonchristensen.dk • post@antonchristensen.dk

Intern skole

Ledig plads

Opholdsstedet Yggdrasil

Smidievej 7 • 9574 Bælum
Tlf. 42 42 95 74

www.opholdsstedet-yggdrasil.dk

STU Nextjob

SÆRLIGT TILRETTELAGT
UNGDOMSUDDANNELSE
FOR UNGE I HOVEDSTADSOMRÅDET

- Skræddersyet undervisning tilpasset dine interesser og behov
- Læring om arbejdslivet og praktikker på arbejdsmarkedet
- Personlig udvikling
- Masser af motion og fysiske aktiviteter
- Godt fagligt og socialt miljø.

Læring for livet!

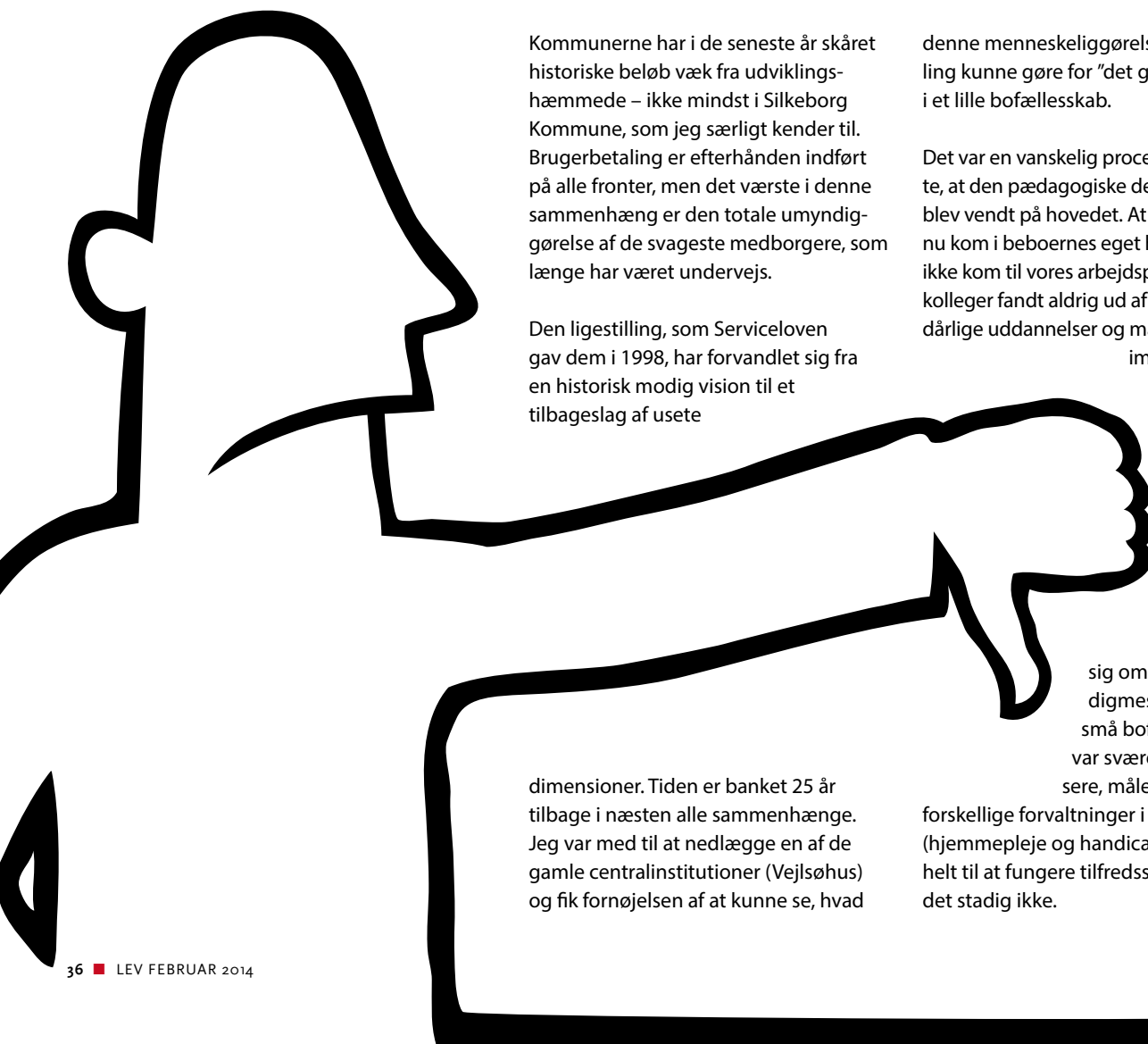
Bregnegårdsvej 32
2900 Hellerup
Tlf.: +45 28 05 26

Læs mere på www.nextjob.dk

NEXT JOB

AF TORBEN HEDVALL, TIDLIGERE HJEMMEVEJLEDER/KOORDINATOR I BOFÆLLESSKABET KLOKBJERGHØJEN.
BISIDDER VED MØDER MED KOMMUNEN FOR DE PÅRØRENDE OG BEBOERNE ■

Umyndiggørelse af de svageste borgere – nu mangler der bare overlægerne

Kommunerne har i de seneste år skåret historiske beløb væk fra udviklingshæmmede – ikke mindst i Silkeborg Kommune, som jeg særligt kender til. Brugerbetaling er efterhånden indført på alle fronter, men det værste i denne sammenhæng er den totale umyndiggørelse af de svageste medborgere, som længe har været undervejs.

Den ligestilling, som Serviceloven gav dem i 1998, har forvandlet sig fra en historisk modig vision til et tilbageslag af usete

dimensioner. Tiden er banket 25 år tilbage i næsten alle sammenhænge. Jeg var med til at nedlægge en af de gamle centralinstitutioner (Vejsløhus) og fik fornøjelsen af at kunne se, hvad

denne menneskeliggørelse og ligestilling kunne gøre for "det gale menneske" i et lille bofællesskab.

Det var en vanskelig proces for de ansatte, at den pædagogiske definitions magt blev vendt på hovedet. At personalet nu kom i beboernes eget hjem, og de ikke kom til vores arbejdsplads. Mange kolleger fandt aldrig ud af det (pga. for dårlige uddannelser og manglende

implementering via efteruddannelser).

Bureaukratiet og lokalpolitikerne har egentlig aldrig brudt sig om dette paradigmeskifte, da de små bofællesskaber var svære at standardisere, måle og styre. De

forskellige forvaltninger i kommunerne (hjemmepleje og handicap) kom aldrig helt til at fungere tilfredsstillende og gør det stadig ikke.

I det lille bofællesskab, jeg arbejdede i indtil 2010 (Bofællesskabet Klokbjerg-højen, Them), var udgangspunktet altid den enkeltes livskvalitet. Udviklingsteoriene blev efterhånden skiftet ud med kommunikation, og alle fejlfindings-manualerne blev droppet.

Disse er atter tilbage og minder i mis-tænkelig grad om centralinstitutioner-nes behandlingsplaner, nu blot indsat i computere og langt mere omfattende. Topstyring er genindført centralt fra, og kortvarige kurser med alle de rigtige hurra-ord kommer i en babylonsk strøm, samtidig med at man fjerner enhver forudsætning for at udføre disse ting i praksis. Ligegyldigheder skal nu måles og vejes i kvalitetsstyring – mest for at tilfredsstille tilsyn og bureaukrater.

Personerne med udviklingshæmning er næsten forsvundet fra bybillederne, og når de nu tager på ferie, er det ofte i store grupper, som ikke minder meget om en privatferie, men mere om en skoleudflugt.

I 2003 forsøgte Århus Amt at tvangslukke bofællesskabet Klokbjerg-højen, og efter en del henvendelser fra os til Folketing og jurister måtte de erkende, at dette var ulovligt. Bebo-

erne boede jo i egen bolig. Straks efter kommunalreformen i 2007-08 begyndte Silkeborg Kommune at tale om at lukke bofællesskabet igen. Efter at jeg henvendte mig til Folketingets socialudvalg og socialministeren, erkendte Silke-borg Kommune, at de ikke bare kunne

tvangslukke de små bosteder og flytte beboerne på deres nye centralinsti-tutioner i renoverede gamle plejehjem.

Kommunens modtræk til dette var og er, at ingen herefter må visiteres til de små bosteder, således at de langsomt bliver kvalt - efter min mening en klar ulovlig fremgangsmåde, der intet logisk belæg er for.

Når de udviklingshæmmede ingen lejekontrakt har længere, er det jo også nemmere at flytte dem rundt alt efter, hvordan det bureaukratiske og politiske system ønsker de nye storinstitutioner skal organiseres.

De ansatte bliver presset til det yderste til en misforstået loyalitet med forvaltningen. Tavshedspligten og ytrings-pligten er sandelig i spil (i en tid med høj arbejdsløshed). Hvem beskytter de ansatte?

Topstyring er genind-ført centralt fra, og kortvarige kurser med alle de rigtige hurra-ord kommer i en babylonsk strøm, samtidig med at man fjerner enhver forudsætning for at udføre disse ting i praksis

deres fundamentale borgerrettigheder, og erkender dem som ligeværdige, med ret til mindst fem ugers ferie, ret til selv at vælge hvor, ret til selv at vælge at gå i biografen, at tage ud og spise, besøge sin familie, selv vælge hvor man vil bo og med hvem.

Har jeg misforstået noget, når jeg på-står, at udviklings-hæmmede juridisk er blevet ligestillet med normalbefolkningen? Er det ikke den samme jura, som gælder, når de ikke er umyndig-gjorte? (ved godt, at det arbejdes der også på).

Er der ingen i dette land, som forsvarer

Er det ikke på tide, at jurister og dom-stole skal ind i billedet? En større aggressivitet må lægges for dagen, hvis ikke alt skal tabes på gulvet.

Kommunerne har stille og roligt skåret alle ydelserne til kørsel, ledsagerpenge og feriebetaling til personalet væk, selv om lovgivningen har sagt noget andet. Pludselig bliver der opmærksomhed på, at den årelange brugerbetaling har været ulovlig, og der er opkrævet over 200 millioner kroner for meget (jeg tror, at der er tale om et langt større beløb).

Diverse tilsyn og kommunernes jurister har sandelig gjort det godt!

Det forekommer rystende, at man i 1998 indførte en Servicelov, hvor man for første gang anerkendte udviklingshæmmedes medborgerskab og afskaffede institutionsbegrebet.

For næsten lige siden har man arbejdet på at oprette nye storinstitutioner og forsøgt at tvangslukke små bosteder overalt i landet, og næsten ingen visiteres længere til mindre bosteder. Bureaukratiseringen ligner efterhånden til en forveksling den gamle Ånds-svageforsorg. Nu mangler der vist kun overlægerne.

Hvordan kan ansvarlige politikere, juri-ster, handicapråd og fagfolk være pas-sive tilskuere til disse lovbrud og dybt uetiske handlinger overfor de svageste medborgere? De forskellige ministre trækker på skuldrene og henviser til det kommunale selvstyre, vel vidende at både nationale og internationale konventioner bliver overtrådt.

LEV-kontakten

Regionalt opdelt

1000 - 2990

GLARMESTRENS DØGNVAGT

70 100 100

Ved alle former for glasskader tilkald hurtig og professionel hjælp.

Amagerbrogade 187 • 2300 København S • Fax 70 100 142
www.glasvagt.dk • e-mail: 70100100@glasvagt.dk

Revision 80 ApS

Hovedgaden 490 • 2640 Hedehusene
Tlf. 4352 8950 • Fax 4352 8762
revision80@revision80.dk

REGISTRERET REVISOR

Grønvold & Karnov A/S

Catholic Protection International

danArco®

Gissselfeltvej 4
2665 VALLENSBÆK STR.
TLF 43 53 14 78 • FAX 43 53 20 05

Katodisk beskyttelse med påtrykt strøm
Design, produktion, levering og service

- Broer
- Svømmebassiner
- Havnkonstruktioner
- Parkeringshuse
- Ståltanke
- Industrianlæg

Violinbygger
Medl. af mesterlauget
Reparation • Nybygning • Køb • Salg
www.violinbygger.dk
violin@mail.dk

Erik Hoffmann

Tlf. 38 71 83 96
Hyltebjerg Allé 87 • 2720 Vanløse

Mesterladden 33
2820 Gentofte

Tlf. 39 65 02 07

3000 - 3670

NORDKYST REVISION I/S

REGISTRERET REVISIONSVIRKSOMHED

Østergade 20 • 3200 Helsingør

Tlf. 4879 9111

Fax 4879 7851
www.nordkyst-revision.dk
E-mail: rev@nordkyst-revision.dk

Registrerede revisorer:
Kjeld Erik Skibby
Ole Jørgensen Bakkebjerg
Ditte Kirkeløv Vejby

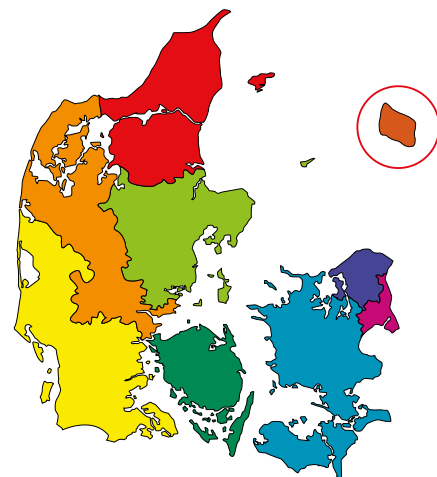
Frederiksborg Apotek

Apoteket har døgnvagt

www.frederiksborg.apotek.dk

Tlf. 48 26 56 00

Slotsgade 26 • 3400 Hillerød
Handicapvenlige adgangsforhold

TØMRERMESTER
KIM HANSEN
MOBIL 61 37 89 84

Ellesø Gade 12, 5592 Ejby, Tlf. 64 49 24 84

Fuld dagsdosis
af vitaminer og
6 udvalgte urter

Mere end en
vitaminpille!

4000 - 4990

RUDE DYREKLINIK ApS

Holsteinborgvej 5, 4243 Rude

Kirurgisk og medicinsk behandling af store og små husdyr

Tlf. tid bedst 8.00-9.00 • Konsultation efter aftale

55 45 91 05

MØRKØV BOLIGNYT

Skamstrupvej 1 • 4440 Mørkøv

59 27 51 85

Dyssemosevej 9 • 4760 Vordingborg

Tlf. 55 38 20 55 • www.bostedetdyssemosen.dk

5000 - 5985

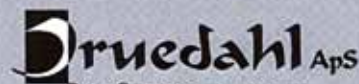
Stoppesetedet

- et værested for mennesker med sindslidelser
og psykiske problemer.

Jernbanegade 24 B • 5000 Odense C
Tlf. 66 12 39 90

Tømmergaarden 17 • 5600 Faaborg • www.faaborgcykeltaxi.dk

BOLIGSNEDKER - alt under taget
v/Peter Druedahl

Hasselvej 1 • 4623 Skensved

31 19 92 24

peter@druedahl.dk • www.druedahl.dk

- Køkkener • Gulve • Terrasser • Døre/Vinduer
- Renovering • Om-/til- og nybygning
- Små og store opgaver • Hurtig udrykning ved indbrud

J. Dyhr A/S

v/ J. Dyhr Nielsen

Teglværksvej 8
5892 Gudbjerg

- SALG • SERVICE
- RESERVEDELE

Person-, last- og
varevogne, traktorer
og lastvogne

Alt indenfor slanger og hydraulik

Tlf. 62 25 11 10
Fax 62 25 22 24

www.jdyhr.dk

6000 - 6990

arbejdernes andels-boligforening

Engstien 2a • 6000 Kolding T: 7552 5344 F: 7552 2936
M: post@aab-kolding.dk • www.aab-kolding

B. REYMOND
JØRGENSEN ApS

Gas • Vand • Varme • Sanitet
Solsikkevej 11 • 6100 Haderslev • Tlf. 74 52 52 79

Intelligent IT-styring af omsorg

CARECONSULT

SOCIAL- OG SUNDHEDSINFORMATIK

Augustenborg Landevej 19, DK-6400 Sønderborg
Telefon +45 7312 1620, Telefax +45 7312 1630
mail@careconsult.dk, www.careconsult.dk

7555 1356
2166 9698

commIT ApS

Fiskerihavngade 13 B, 1. • 6700 Esbjerg
Telefon/telefax 75 45 48 88

Arrild Svømmehal

Arrild Ferieby 9 - 6520 Tofthund
Tlf. 7483 4403

info@arrild-svoemmehal.dk
www.arrild-svoemmehal.dk

Smede- og Maskinfabrik
Håndværkervej 65 • 6700 Esbjerg

Tlf. 75 15 38 43

Finn's
SLOJDSERVICE

VANDMØLLEVEJ 5 • 6893 HEMMET
TELEFON 97 37 50 97

7000 - 7990

UNI-TECH

INDUSTRI-SERVICE // Barrit

v. Jørgen Jensen • Bagervænget 9 • 7150 Barrit
Telefon 75 69 18 78
Biltilf. 40 17 69 78 • Fax 75 69 18 98

En god kontakt til EL-VVS & Kloak

EL & KNUD PETERSEN
V.V.S. / FILSKOV A/S 75 34 81 22

Amtvej 12 • Filskov • 7200 Grindsted
www.knudpetersenfilskov.dk • www.geotherm.dk

Jordvarme
Vi har erfaring og ekspertise til at kunne
bygge en jordvarme installation

Åkirkebyvej 2 • 7400 Herning
Tlf. 97 12 85 00

Oranje Beton A/S

Frøjkvej 27 – 7500 Holstebro
97 42 31 33

E-mail: mail@oranje.dk – www.oranje.dk

John Nielsen
Damgårdsvej 12 • 7600 Struer
9785 1919 • 2235 7502

www.buus.com

Venøvej 3 - Nykøbing Mors
Tlf. 97 72 31 15 - Carsten 21 41 48 35

8000 8990

Ingeniørfirmaet
VIGGO MADSEN A/S

Stenvej 19 Postboks 1922
8270 Højbjerg

Planlægning • Bygherrerådgivning • Byggemodning
Bærende konstruktioner • VVS-installationer • EL-Installationer
Bygningsrenovering • Betonrenovering • Byggeledelse
Drift og vedligehold • Lavenergihuse • Byfornyelse

86 27 39 44

Telefax 86 27 67 24 • vigo-madsen.dk

DORTHESS
HJEMMESERVICE

Privat og erhvervsrensning
Hjemmeservice
16 års erfaring

www.dortheshj.dk

20 20 00 51

Kinnerupparken 38 • Kolt • 8361 Hasselager

Jan Møller

Saturnvej 17 • 8370 Hadsten
Tlf. 86 98 19 72
Bil 40 19 19 72

Arbejde m/gravemaskine, rende-graver og minigraver • Nedbrydningsarbejde
Planering og belægningsarbejde • Flisebelægning
Oprensning af grøfter og søer

Ebeltoft
Daghøjskole

Nørreport 2
8400 Ebeltoft

86 34 05 15

Center for Voksne med Autisme og ADHD

Tingagergården

Botilbud

Tilst Skolevej 17 • 8381 Tilst

8713 2377

aarhus.dk/cvaa

v/ malermester Ole Kofoed

Poul Larsensvej 7

Tlf. 40 41 04 40

Maskinstation Martin Ulf Nielsen

Over Vrøndingvej 11 • 8700 Horsens

75 67 35 81

Elbæk Efterskole

Elbækvej 53 • 8700 Horsens

75 66 90 57

www.elbaek-efterskole.dk

KLOAKMESTER

AAGE FRIIS FRANDSEN

Kærsholmvej 25 – 8732 HOVEDGÅRD

Tlf. 86 53 14 15 – Mobil 40 18 58 15

TANGE KRISTNE FRISKOLE

Husbondvej 39 • 8850 Bjerringbro

Telefon 86 65 92 11

Skoleleder: Vagn Bodilsen

Bofællesskaberne

Hjemmevejlederteamet

Laksetorvet 1

8900 Randers C

Tlf. 8915 1772

Dansk Autohjælp

70 10 80 90

Fyringsolie • dieselolie • fast brændsel

OLIE A/S

HORNSYLD KØBMANDSGAARD A/S
NØRREGADE 88, 8783 HORNSYLD TLF. 75 68 73 00
www.hk-hornsyld.dk

RESERVERET

9000 - 9990

A/S Sæby Fiske-Industri

Sæby Fiskeindustri A/S
Gyldendalsvej 2-4 • 9300 Sæby

Tlf. 98 46 10 66

www.saeby.com

Telefon: 2060 5616

Lindholm Søpark 4 • 9400 Nørresundby

Tlf. 98 17 30 66

SKOVSGÅRD HOTEL

Et *anderledes* Hotel
for kursus og ferie ophold

Tlf. 98 23 04 00

www.skovsgaardhotel.dk

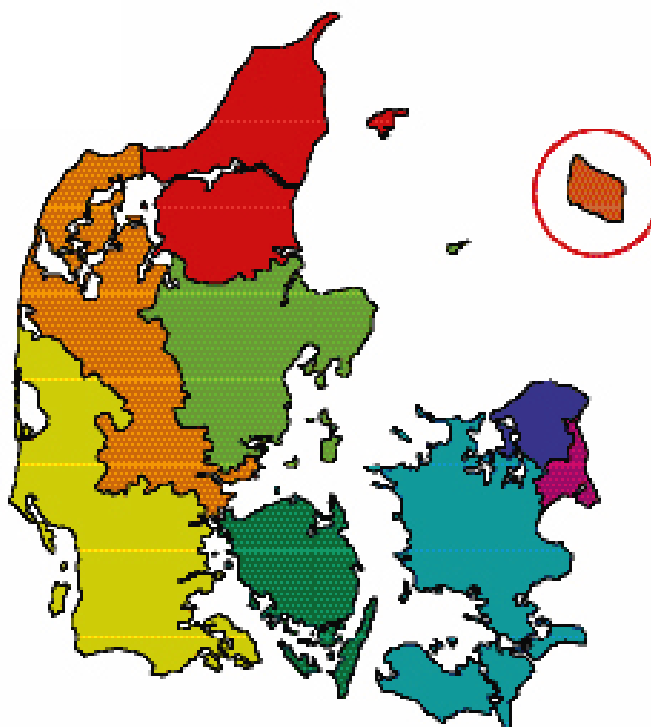
Den Selvejende Institution

TOLSHØJ

Tolshøj 8 - 9631 Gedsted • Tlf. 96 97 01 33

www.tolshøj.dk

1000 - 2990
3000 - 4970
5000 - 6990
7000 - 8990
9000 - 10990
11000 - 12990
13000 - 14990
15000 - 16990
17000 - 18990
19000 - 20990

tænk anderledes

SPAR BÅDE TID OG PENGE PÅ DIT FORENINGSBLAD

Mangler du et foreningsblad, eller har du allerede ansvaret for et, kan vi tilbyde at løfte opgaven med produktionen. Et foreningsblad er ofte det vigtigste bindeled mellem forening og medlemmer.

Vi har mange års erfaring i produktion af foreningsblade, og kan være behjælpelige med layout, tryk, distribution og eventuelt annoncesalg til hel eller delvis finansiering af bladet.

Vi kan også altid give et godt tilbud på dine øvrige trykopgaver, f.eks. programmer, billetter, plakater, flyers og visitkort.

Kontakt os for en uforpligtende snak, vi deler gerne ud af vores erfaring...

FL Reklame · Agerbakken 21 · 8362 Hørning · fl@flreklame.dk · t. +45 7022 1870

AKTIVITETSCENTRET KELLERSVEJ

Dagtilbud for voksne udviklingshæmmede

MANGFOLDIGHED OG MULIGHEDER

Flexibilitet • Oplevelser/omsorg • Neuropædagogisk tilgang
Dyrehold og ridning • Mulighed for halvtidspladser
• Cafe Dukkehuset

Kellersvej 13 - 23. 2860 Søborg
Telefon 39 57 33 60 - E-mail: ac-kellersvej@gladsaxe.dk
Hjemmeside: www.gladsaxe.dk/ac-kellersvej

Ravnbjerghus

- Opholdssted for børn og unge med psykiske og fysiske handicap

Oddevej 18
9560 Hadsund
Tlf. 98 58 20 55

www.ravnbjerghus.dk

Alt i tømrerarbejde:

- Nybyggeri
- Renovering
- Ombygning

v/ Jesper Mørk Andersen
TLF:
28 80 29 69
E-mail:
m-a-byg@mail.dk

AARS BOLIGFORENING

KIRKEGADE 2 - 9600 AARS

TLF. 98 62 24 13

Bliv medlem...

www.aarsbo.dk

Kontorid:
Mandag-onsdag 9.00-16.00
Torsdag 10.00-17.00
Fredag 9.00-12.00

Autohuset Vestergaard A/S Handicap & Buscenter

Stor ekspertise i indretning af handicapbiler og busser

www.autohuset-vestergaard.dk/handicap - Telefon 66 14 14 14

Handicapcenter Syd

Lunderup Markvej 7
6230 Rødekro

Telefon 40 34 80 87
Horsetown@post.tele.dk

DuPont Nutrition Biosciences

Taarnevej 25
7200 Grindsted
Tlf. 79 72 59 63
www.danisco.com

HOTEL DAGMAR

Miniferie i charmerende, idylliske og historiske Ribe.

Pris fra kr. 595,00 pr. person pr. dag (højsæson og weekend kr. 795,-)
Inkl. 2-retters aftenmenu, overnatning i delt dobbeltværelse
og morgenbuffet. Min. 2 døgn.

Torvet 1 • 6760 Ribe • Tlf. 75 42 00 33
www.hoteldagmar.dk

SOLUND 2014

MUSIKFESTIVAL

GRATIS! Tirsdag d. 10. juni "Den Store Integrations Fest". Kom og oplev: Brdr. Olsen, Frede Fup, Mr. Jack & the Daniels, Blue Van, De Røde Gebisser, Kruhøffer & Vejs Duo, In Lonely Majesty.
Tirsdagens koncerter er der fri adgang til.

Onsdag d. 11. juni: Skole- og bb. bands, D-A-D, Lis Sørensen, Hej Matematik, Kandis, Dúné, Turboweekend. Poul Halberg & Friends, Ib Grønbech, John D. Band, Michael Hardinger Band, Fede Finn & Funny Boyz, Shit Happens (Tyskland), United By Music (Holland), Jacob Jensen Band (DK), White Stars (DK), Sylvester Larsen, Nadolphy & Flegge Bach

Torsdag d. 12. juni: Rasmus Seebach, Birthe Kjær & Feel Good Band, Magtens Korridorer, Thomas Helmig, Carpark North, Folkeklubben, The Eclectic Moniker, Tom Jones Eksplosion, Richard Ragnvald med band, Tom Donovan, Peter Larsen, Peter "Vildmand", Lene Nørrelykke & Allan Mortensen gospel koncert

Ret til ændringer forbeholdes

NYT! NYT! Billelsalg døgnet rundt

Skriv til os på us@solundfestivalen.dk - skriv navn og tel. nr. - Vi ringer dig op.
Alternativt: Ring på 86 52 55 66 - Læg navn og telefonnummer - Vi ringer dig op

Eventuelt ikke solgte billetter "skydes af" ved indgangen på dagene.

Priser 2014

1-dagsbilletter (onsd eller torsd) 385 kr. • 2-dagsbillet (onsd og torsd) 625 kr.
Camping 35kr./nat • Morgenmad 50 kr. • Indendørs overnatning 50 kr./nat

Henvendelser vedrørende billetter / din bestilling kan KUN!! ské på telefon 86 52 55 66.
Du kan altid tjekke aktuelle billetstatus på www.solundfestivalen.dk eller ring 21 36 14 62 på dagene.

Jens Kromanns Vej 9
Snoghøj
7000 Fredericia
Tlf. 75 94 56 14

Aftenskolen for udviklingshæmmede.

Ring og rekvirer program for sommerhøjskoler, weekendkurser samt for undervisning i Kolding, Fredericia Vejle, Svendborg og Langeland.

P. Clausens FISKEHANDEL

Friske fisk hver dag
til byens borgere - siden 1888
Eget røgeri

Tlf. 86 12 42 80

Fiskerivej 4
8000 Aarhus C

HVORDAN BOR DU SOM PENSIONIST?

Få svaret på Pensionstallet.dk

- Psykologhjælp
- Socialrådgiver
- Krisebehandling
- Individuelle botilbud

Søndergade 15 · 9640 Farsø

Tlf. 98 63 31 00 · Fax 98 63 31 44 · e-mail: h-r-c@mail.dk

Haslev BRILLECENTER

Jernbanegade 24 · 4690 Haslev

Tlf. 56 31 40 30

Man. ons. 10.00-17.30
tors.-fre. 10.00-18.00, lør. 10.00-13.00

www.haslevbrillecenter.dk

Axel Kiers Vej 4 · 8270 Højbjerg
Tlf.: 86292299 · Fax: 86291089
e-mail: bki@bki.dk · www.bki.dk

RASMUSSEN & SØNNER ApS

Lægårdsvej 1
8520 Lystrup

Volvo'er i Lystrup
www.rs-biler.dk

Tlf. 86 22 84 22
Fax 86 22 83 35

Sponsoreret H.F.

KAN SELV, VIL SELV – NÅR MOR OG FAR IKKE FLYTTER MED

LæringsCenter Brejning afholder den 15. marts i samarbejde med LEV en spændende temadag med fokus på selvstændighed. Målgruppen er pårørende til børn med udviklingshæmning, der bor hjemme, og som er op til 13 år gamle. På kursusdagen vil der være pasningsordning til søskende.

Indholdet i kurset er tilrettelagt i samarbejde med LEV. Der er lagt vægt på hverdagen og med særlig opmærksomhed på, hvordan man fremmer barnets selvstændighed, livskvalitet og det gode forhold til søskende.

Pris for kurset er 900 kr. for de voksne, der kommer fra familien inkl. forplejning og materialer (Bogen "Hverdagspædagogik"). Pris pr. barn, der deltager, er 30 kr.

Temadagen afvikles på Brejning Forsamlingshus, J.L. Varmningsvej 1, 7080 Børkop.

Se hele programmet og tilmeld dig via LæringsCenter Brejnings hjemmeside laeringscenterbrejning.dk.

Deltag i
debatten...

Følg
LEV på
facebook

Kulturpris til LEV Aabenraa

Hver tirsdag aften året rundt mødes en gruppe udviklingshæmmede i Aabenraa for at synge og spille. Nogle synger i koret "Solstrålerne" andre spiller i bandet Pelle boys". Og det hele sker i samarbejde med Musikalsk Aftenskole og en række frivillige fra LEV Aabenraa. For det store frivillige arbejde modtog LEV Aabenraa i januar Aabenraa Kultur- og Fritidsudvalgets pris på 10.000 kr.

Prisen blev overrakt ved Kultur- og Fritidsudvalgets årlige nytårstræf. Formanden for udvalget, Tim Wulff, kom i sin tale blandt andet ind på, at koret og orkesteret ledes af professionelle musikundervisere, men uden hjælp til at støtte op om undervisningen og deltagelsen i aktiviteten gik det ikke. Her kommer LEVs frivillige hjælpere til aktiviteten ind i billedet.

Kirsten Clausen, en af de meget aktive LEV-frivillige, modtog prisen på kredsens vegne.

NY SOCIALMINISTER MÅ HOLDE FORGÆNGERS ORD

Annette Vilhelmsen fik under et halvt år som social-, børne- og integrationsminister. I stedet hedder ministeren nu Manu Sareen og er fra Det Radikale Venstre.

På grund af Vilhelmsens korte tid på posten er det vanskeligt for LEVs landsformand, Sytter Kristensen, at se konkrete resultater af ministerens arbejde - især når det gælder mennesker med udviklingshæmning. Men landsformanden forventer, at LEV kan videreføre dialogen med den nye minister, Manu Sareen:

- Jeg har forstået, at Manu Sareen mener, at et velfærdssamfund skal kendes på, hvordan det behandler sine mest udsatte borgere. Det må betyde, at regeringen nu skifter kurs og sætter hælene i over for kommunernes konstante forringelser af indsatsen for mennesker med udviklingshæmning. Ellers er det jo bare snak, siger Sytter Kristensen.

MANU SAREEN

NICK HÆKKERUP

NY SUNDHEDSMINISTER MÅ HOLDE FOKUS PÅ AT BEKÆMPE SUNDHEDSULIGHED

I Sundhedsministeriet har Astrid Krag sagt farvel. Ny sundhedsminister er Nick Hækkerup fra Socialdemokraterne. Også her forventer LEVs landsformand, at det hidtidige samarbejde fortsættes:

- Vi har haft en række vigtige dagsordner i dialogen med Astrid Krag. Hun fik sat den sociale ulighed i sundhed på dagsordenen, og med nogle mindre initiativer markerede hun også opmærksomheden på den handicapbetingede ulighed i sundhed.

- Jeg håber, at Nick Hækkerup vil videreføre den positive og dialogorienterede stil, som hidtil har været gældende. Der er helt nødvendigt, hvis ikke mennesker med udviklingshæmning skal kobles af den vigtige diskussion om reel lighed i sundhed her i landet, siger landsformanden.

38

organisationer bag rapport til FN's Handicapkomité

I løbet af 2014 offentliggør FN's Handicapkomité sine anbefalinger til den danske stat, om hvilke skridt der skal tages for at opfylde Handicapkonventionen.

Til det brug har civilsamfundet med DH i spidsen udarbejdet en rapport til handicapkomitéen. Rapporten gennemgår Konventionens artikler og peger på de områder, hvor Danmark endnu ikke lever fuldt op til forpligtelserne. Eksempler på problemstillinger, som rapporten behandler, er: Manglende forbud mod diskrimination grundet handicap i alle andre af samfundets sektorer end på arbejdsmarkedet, svag statslig opfølgning på, om kommunerne overholder deres forpligtelser og fratagelse af stemmeret, således som det fortsat sker for de personer, der er under fuldt værgemål.

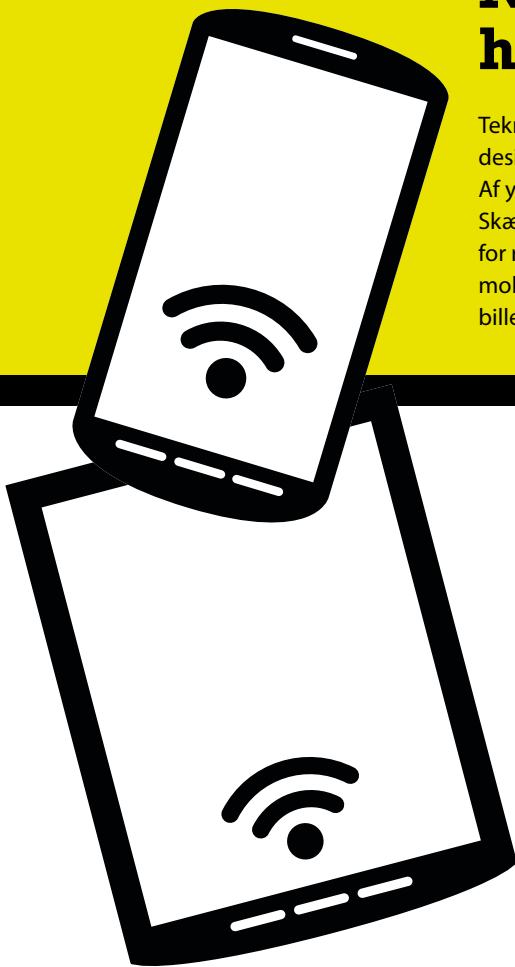
I april 2014 skal FN's Handicapkomité mødes med repræsentanter for handicaporganisationerne og i september 2014 skal Komitéen mødes med regeringen. Efter mødet med regeringen vil Komitéen offentliggøre anbefalinger til den danske stat om, hvilke skridt der skal tages for at komme nærmere en opfyldelse af konventionen.

Rapporten foreligger på dansk, engelsk og spansk og kan downloades fra DH's hjemmeside handicap.dk.

Ny mobil til ældre og handicappede

Teknologi-giganten Samsung vil angiveligt snart præsentere en ny mobil, der er designet til handicappede og ældre.

Af ydre modificeringer skulle volume og tænd/sluk knappen blive synlig i mørke. Skærmen skulle også få et ekstra beskyttende lag, som bliver modstandsdygtig for ridser og lidt hårdhændede behandling. Sidst men ikke mindst, så skal der i mobilen implementeres en funktion, der gør, at den er i stand til at læse tekst fra billeder taget med smartphone'nen.

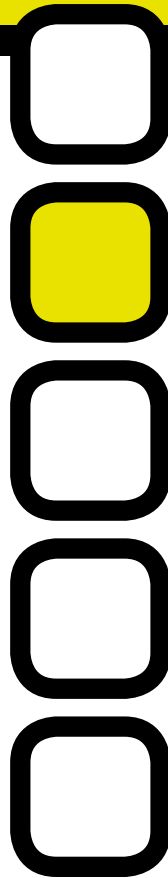

Tablets hjælper udviklingshæmmede

Udviklingshæmmede i Vejle vil fremover få elektronisk hjælp i hverdagen med tablets. Det hjælper dem med at få styr på hverdagen, fortæller udviklingskonsulent i Vejle Kommunes velfærdsforvaltning, Chris Balle Nørgaard.

”En tablet kan erstatte det, man tidligere havde, for eksempel en husketavle, der hang på væggen,” siger han til DR Trekanten.

Medarbejdere fra forvaltningen hjælper med at lægge aftalerne ind. Så kan brugeren for eksempel blive mindet om en række ting i løbet af dagen.

Oversigt gør det lettere at finde relevante apps

Det kan være svært at få overblik over, hvad der findes af apps, som er særligt anvendelige for mennesker med en funktionsnedsættelse. Nu er der hjælp at hente hos Digitaliseringsstyrelsen, som har udgivet en oversigt over relevante apps til læring eller kompensation.

Oversigten er blevet til på opfordring af Danske Handicaporganisationer, DH, skriver folkeskolen.dk.

Listen giver ikke et fuldstændigt dækkende billede af markedet, men er et øjebliksbillede, som skal illustrere bredden og anvendelsespotentialet for både brugere og fagfolk.

I øjeblikket arbejder Socialstyrelsen på at få oversigten lagt ind i Hjælpe-middeldatabasen, så den løbende kan blive opdateret.

I Digitaliseringsstyrelsens kortlægning kan man se en kort beskrivelse af apps'enes funktioner, og man kan læse om platform, målgruppe, undermålgruppe, aldersgruppe, sværhedsgrad, netværkskrav og pris.

Oversigten indeholder apps til både iPhone, iPad, android telefoner og tablets og Windows Phone.

Se oversigten på digst.dk.

Kommunekredse

LANDSFORENINGEN LEV

– udvikling for udviklingshæmmede

LANDSKONTOR:

Blekinge Boulevard 2, 2630 Taastrup

Telefon: 3635 9696

E-mail: lev@lev.dk

Web: www.lev.dk

KONTOR- OG TELEFONTID:

Mandag til torsdag: 9.00-16.00

Fredag: 9.00-13.00

GIRO:

5 49 00 06 (kontingent)

2 00 10 04 (gaver og bidrag)

LANDSFORMAND:

Sytter Kristensen

Tlf. 4016 8044

e-mail: sk@lev.dk

NÆSTFORMAND

Tonny Mortensen

Tlf. 2168 6273

e-mail: hilde-morten@post.tele.dk

LEV BLADET:

Nr. 1/63. årgang 2014

ISSN: 1903-7937

PROTEKTOR:

Hendes Majestæt

Dronningen

MEDLEM AF:

Inclusion International

NSR – Nordisk Samarbejdsråd

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Sytter Kristensen

REDAKTION:

Arne Ditlevsen, Sytter Kristensen,

Lasse Rydberg, Hans Andersen,

Thomas Gruber

FORSIDEFOTO:

Jan Sommer

STOF TIL BLADET SENDES TIL:

Blekinge Boulevard 2, 2630 Taastrup

Telefon: 3635 9696

Telefax: 3635 9697

E-mail: redaktion@lev.dk

Indsendte bidrag afspejler ikke nødvendigvis LEVs holdninger.

DEADLINE:

Deadline for LEV 2 er den 5. marts.

Bladet udkommer den 2. april.

ANNONCEEKSPEDITION:

FL Reklame

Damgårdvej 46, Gram

8660 Skanderborg

Tel. 8793 3788

Email: fl@flreklame.dk

OPLAG: 8.000 stk.

LAYOUT OG TRYK:

Synergi Reklamebureau Webbureau

LEVS RÅDGIVNINGSTJENESTE:

Mandag, tirsdag, onsdag:

10.00-12.00

Torsdag, fredag, lørdag, søndag:

Lukket

Ring 8038 0888

(LEV betaler samtalen)

E-mail: raadgivning@lev.dk

Assens/Middelfart/Nordfyn

Ingrid Rasmussen

Tlf. 6445 1562

e-mail: ingrid.rasmussen@kabelmail.dk

Bornholm

Svend Pedersen

Tlf. 2151 0399

e-mail: svendp07@gmail.com

Billund

Mette Andersen

Tlf. 2870 3091

e-mail: flintemarken@gmail.com

Djursland

Lis og Per Sørensen

Tlf. 8639 4881

email: sorensen.ahorn6@mail.tele.dk

Dragør/Tårnby

Jacob Taarup

Tlf. 2828 9866

e-mail: jacob.taarup@identitas.dk

Egedal

Jane Villemoes

Tlf. 4031 7597

e-mail: janevillemoes@msn.com

Esbjerg/Fanø

Dorthe Højriis Thomsen

Tlf. 7545 0383

e-mail: dhtprivat@mail.dk

Favrskov/Skanderborg

Lone Thykær

Tlf. 8691 1070

e-mail: thykeer@webspeed.dk

Faxe/Vordingborg/Stevns

Winnie Lindner Pedersen

Tlf. 2945 8313

e-mail: winnie_lindner@mail.tele.dk

Frederiksberg

Kirsten Bartroff

Tlf. 3871 3158

e-mail: kirsten.bartroff@kreds.lev.dk

Frederikssund

Ninette Hartwich

Tlf. 4738 4010

e-mail: lev.frederikssund@gmail.com

Furesø

Sine Holm

Tlf. 4498 4454

e-mail: sine@biomerieux.dk

Fåborg-Midtfyn/Ærø

Ulla Stick

Tlf. 6268 1987

e-mail: ulla.stick.kredslev@mail.dk

Gentofte

Jens Christian Pedersen

Tlf. 3968 2056

e-mail: jcpedersen@gmail.com

Gladsaxe

Alice Rasmussen (kontaktperson)

Tlf. 3969 5852

e-mail: alice.rasmus@webspeed.dk

Greve

Allan Jørgensen (kontaktperson)

Tlf. 4390 8963

e-mail: allan_joergensen@mail.dk

Guldborgsund

Hanne Nielsen

Tlf. 5444 5656

e-mail: rytterbjerggaard@mail.dk

Haderslev

Solvej Laugesen

Tlf. 7484 1665

e-mail: solvej@dbmail.dk

Halsnæs

Rita Simonsen

Tlf. 4971 9471

e-mail: ritas@os.dk

Hedensted/Horsens

Dorrit S. Haulrich

Tlf. 7589 7919

e-mail: dokinira@hotmail.com

Helsingør

Jacob Svendsen

Tlf. 4922 6162

e-mail: jacob.svendsen@pol.dk

Herlev

Marianne Ulrich-Jørgensen

Tlf. 4491 9168

e-mail: ml.ulrich@privat.dk

Hillerød/Allerød

Dorthe Kann

Tlf. 4826 1050

e-mail: dkann@dadlnet.dk

Holbæk/Odsherred

Morten Løvschall

Tlf. 5917 3917

e-mail: morten@lovschall.name

Høje-Taastrup

Erik Petersen

Tlf. 2211 3430

e-mail: svane1@post11.tele.dk

Hørsholm

Flemming Sundt (kontaktperson)

Tlf. 4586 1707

e-mail: flemmingsundt@gmail.com

Kalundborg

Søren Hansen

Tlf. 5950 7416

e-mail: sdh@dbmail.dk

Kerteminde

Laurits Nielsen

Tlf. 6534 1509

e-mail: lauhed@mail.dk

Kolding

Inge Stausholm

Tlf. 7553 1320

e-mail: inge@istausholm.dk

København

Danielle Pröschoold

Tlf. 4013 7016

e-mail: danielle@proschold.dk

Køge

Ulla Fougt

Tlf. 5682 2369

email: u.fougt@yahoo.dk

Lolland

Gyrithe Sidor (kontaktperson)

Lavendelvej 11

4920 Søllested

Mariager Fjord/

Vesthimmerland/Rebild

Ella Holm Hansen

e-mail: eh@ellaholmhansen.dk

Morsø

Lone Øst

Tlf. 9776 4698

e-mail: zenofexxx@sol.dk

Nyborg

Ole Skovsbøll

Tlf. 4029 6097

e-mail: skovsboell@hotmail.com

Næstved

Hanne Kristensen (kontaktperson)

Tlf. 2291 5746

e-mail: larskristensen@stofanet.dk

Odder/Samsø

Tom Møller Jensen

Tlf. 3020 9133

e-mail: lev.odder@gmail.com

Odense

Dorthe Elise Nielsen (kontaktperson)

Tlf. 6611 1099

e-mail: mia21@webspeed.dk

Randers

Preben Schmidt

Tlf. 8640 2217

e-mail: preben@achtenschmidt.dk

Ringsted

Mona Williams
Tlf. 5764 3584
e-mail: lev.ringsted@gmail.com

Roskilde/Lejre

Bjørn Lykke Sørensen
Tlf. 6172 0976
e-mail: bjls@lejre.dk

Rødovre

Tom Olsen
Tlf. 2021 3651
e-mail: tom-riechmann@post.tele.dk

Silkeborg

Anders Christensen
Tlf. 8684 6221
e-mail: jagachristensen@hotmail.com

Skive

Jørn Bruun
Tlf. 9752 5516
e-mail: bruun.skive@youmail.dk

Slagelse/Sorø

Gitte Larsen
Tlf. 58376012
e-mail: gla@attheweb.dk

Solrød

Carsten Wærns
Tlf. 5614 4125
e-mail: waerens@webspeed.dk

Svendborg/Langeland

Frank E. Jensen
Tlf. 6222 1490
e-mail: edelberg@stofanet.dk

Sønderborg

Finn Schmidt (kontaktperson)
e-mail: fluefinn@gmail.com

Thisted

Gerda Kobberøe (kontaktperson)
Tlf. 9793 7444

Tønder

Jens Ellekjær
Tlf. 7472 4094
e-mail: je@kreds.lev.dk

Varde

Ole Lennart
Tlf. 2170 0359
e-mail: familien-lennart@mail.dk

Vejen

Finn Nygaard
Tlf. 7552 4740
e-mail: finn@asbovej.dk

Vejle

Kari Overhalden
Tlf. 7572 1590
e-mail: kari@tilmar.dk

Vendsyssel

Fridolin Laager
Tlf. 9847 9116
e-mail: laagerf@gmail.com

Vestegnen

Niels Tobiasen
Tlf. 2420 1624
email: lev.vestegnen@kreds.lev.dk

Vestjylland

Kurt Veise
Tlf. 6140 9025
e-mail: kurt.veise@lev-vestjylland.dk

Viborg

Henning Gregersen
Tlf. 8665 9525
e-mail: hg-kg@hotmail.dk

Aabenraa

Magny Jønch
Tlf. 7452 6472
e-mail: magnyjonch@webspeed.dk

Aalborg

Annette Andreasen
Tlf. 9814 4714
e-mail: a.andreasen@home3.gvnet.dk

Aarhus

Anni Sørensen
(konstitueret formand)
Tlf. 2628 3083
e-mail: anni.soerensen@skolekom.dk

Angelmanforeningen i Danmark

Jane Villemoes
Tlf. 4031 7597
e-mail:
angelmanforeningen@gmail.com
www.angelman.dk

Cri du Chat Foreningen

Birthe Villani
Tlf. 8611 8887
e-mail: villani@mail1.stofanet.dk

Danske Døvblindfødtes Forening

Vibeke Faurholt
Tlf. 9885 4332
e-mail: faurholt@mail.tele.dk
www.ddbf.info

Dansk Forening for Tuberøs Sclerose

Liselotte W. Andersen
Tlf. 8627 7714
e-mail: brandersen@webspeed.dk
www.tsdanmark.dk

Den danske CDG-forening

Pia Seitzberg
Tlf. 3512 5125
e-mail: johnnymadsen@email.dk
www.cdg.dk

Handicappede børn og unge uden diagnose

Anja Grevinge
Tlf. 6178 0508
e-mail: hbudmail@gmail.com
www.hbud.dk

Landsforeningen for Rubinstein-Taybi Syndrom

Karin Kirkedal Hansen
Tlf. 3116 5559
e-mail: kirkedal.hansen@jafnet.dk
www.Rubinstein-TaybiSyndrom.dk

UniqueDanmark

Dorte Vestergren Møller
e-mail: dorte@uniquedanmark.dk
www.uniquedanmark.dk

Kristelig Handicapforening

Ellen Hessellund Mikkelsen
Tlf. 8741 0138
e-mail: landskontor@k-h.dk
www.k-h.dk

Landsforeningen Downs Syndrom

Thomas Hamann
Tlf. 2129 6675
email: donluffe@me.com
downssyndrom@downssyndrom.dk
www.downssyndrom.dk

Landsforeningen for Fragilt X syndrom

Helle Hjalgrim
Tlf. 4448 5808
e-mail: helle.hjalgrim@dadlnet.dk
www.fragiltx.dk

Dansk Forening for Williams Syndrom

Michael Lauridsen
Tlf. 6441 5391
e-mail: williamssyndrom@mail.dk
www.williams-syndrom.dk

Landsforeningen for Prader-Willi Syndrom

Jytte Helgogaard
Tlf. 2167 1299
e-mail: jyttehelgogaard@tdcadsl.dk
www.prader-willi.dk

Landsforeningen for Sotos Syndrom

Yvonne Wounlund
Tlf. 6447 1090
e-mail: yvonne-wounlund@mail.dk
www.sotosyndrom.dk

Landsforeningen Rett Syndrom

Winnie Pedersen
Tlf. 7020 2053
e-mail: post@rett.dk
www.rett.dk

ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

Lars Gjermandsen
Tlf. 7572 4688, Fax 7572 4633
e-mail: ulf@ulf.dk
www.ulf.dk

Copyright:

LEV må gerne kopieres og på anden måde anvendes, hvis kilden tydeligt angives.

Et eksemplar af den pågældende publikation bedes tilsendt LEVs redaktion.
ISSN 1903-7937

Djurslandsskolen

Djursvej 10 • 8586 Ørum Djurs • Tlf. 86 38 15 11 • Fax 86 38 12 50
www.djurslandsskolen.dk • ncc@djurskol.aaa.dk

Tandlægerne

Lars Martiny og Alia Sultan

- Kroner og broer til små penge (fra Danmarks bedste laboratorium)
- Nye tænder og proteser der sidder fast med implantater
- Kom hurtigt til

Telefon 47 93 75 65

Nørregade 79 C - 3390 Hundsted

Et besøg der kan betale sig

ARKITEKT- & BYGGEFIRMA

ARKITEKTER M.A.A.

Marselis Boulevard 43 • 8000 Aarhus C
Tlf. 86 76 00 75 • Fax 86 76 37 75

Klejtrupvej 15 • 9500 Hobro

Tlf. 98 54 44 60

www.birkebo1og2.dk

elsec

El-installation • Sikring • Rådgivning

ISO 9001 Certificeret Alarminstallatør

ISO 9001 Certificeret ITV-Installatør

Godkendt Brandalarminstallatør

Autoriseret EI-Installatør

www.elsec.dk

Wium Leverpostej ApS

- uden tilsætningsstoffer

Jyllandsgade 40 • 6700 Esbjerg

Tlf. 75 12 84 66

www.wiumleverpostej.dk

Neuropædagogik Huset LI. Nørremark

Opholdssted, bo og naboskab skole samt ressourcecenter

Vi kan ikke slukke mørket, men tænde lyset

Vi er et neuropædagogisk behandlingstilbud der modtager børn, unge og voksne der har en hjerneskade og/eller har været udsat for groft omsorgssvigt. Vi har 33 års erfaring i neuropædagogik med nedenstående problematikker. Eks. ADHD-Autisme-Asperger syndrom-medfødte hjerneskader-påførte hjerneskader-Føtal alkohol syndrom-Menigitis-diagnosticerede psykiatriske lidelser.

Vi tilbyder:

- Opholdssted. Fonden Familiecenter LI. Nørremark 11-18 årige.
- Botilbud Oasen § 108.
- Botilbud og naboskab Svalereden/Friheden § 85 - § 107 - en mands projekt.
- Fonden Specialskolen "Spirilen". Erhvervsskolen "Skruen"
- Undervisning i neuropsykologi/pædagogik. Underviser: Neuropsykologihuset Bakkedal ApS. Undervisning i praktisk neuropædagogik. Underviser Neuropædagogikhuset: Vibeke Monnick

Ledige pladser: Én på Familiecentret LI. Nørremark - Én på Oasen - Én på Friheden
Daglig leder Vibeke Monnick, tlf. 21 44 92 67 • www.lillenorremark.dk

Autismecenter Nord-Bo

- Dagtilbud/STU
- Botilbud
- Beskyttet beskæftigelse
- Rådgivning
- Kurser

Tlf.: 98 27 90 02
www.nordbo.dk

Byggeri af fritids- og helårshuse

STENHØJ HUSENE

Industrivej 11 · Vangen · 9900 Frederikshavn
Tlf. 9847 9055 · www.stenhøj-husene.dk

World leader in CO₂ technology

Reliable solutions by dedicated people

Snæmosevej 27 · DK-7000 Fredericia · Tlf.: +45 7620 7700

STU

Særlig Tilrettelagt Ungdomsuddannelse

CSV Randers

Center for Specialundervisning for Voksne i Randers

Tlf.: 89 15 75 75 • Mail: csv@randers.dk • www.csv.randers.dk

UNGDOMSUDDANNELSESCENTER MAGLEMOSEN BALLERUP

Ungdomsuddannelse under STU

Ungdomsuddannelsescenter Maglemeden er et uddannelsesstilbud til unge mennesker mellem 16 og 25 år. Uddannelsesstilbuddet gives til unge udviklingshæmmede, der efter endt grundskoleundervisning, fortsat har behov for specialundervisning, værkstedsaktivitet eller tilsvarende som forberedelse til voksenlivet og som ikke kan indgå i de ordinære uddannelsesstilbud. Der kan tilrettelægges særlige forløb under Lov om specialundervisning for voksne.

- Individuelt tilrettelagt uddannelsesstilbud
- Undervisningsaktiviteter, eksterne praktikforløb, liniefag
- Sociale og pædagogiske aktiviteter
- Optagelse kan foregå løbende

Magleparken 1 • 2750 Ballerup • Tlf. 44 77 61 01 • maglemeden@balk.dk • www.maglemeden.dk

Bygmarken – Livet i fokus

midt
regionmidtjylland

På Bygmarken har vi livet i fokus. Vores mål er at skabe et godt liv for den enkelte borger uanset alder, fysik og forudsætninger.

Hos os er hjemmet rammen for dagligdagens gøremål. Alle vores beboere lever et selvstændigt liv i eget hjem med støtte fra personalet.

En del af livet er fællesskaber, og det har vi øje for på Bygmarken. Gennem relationer og mestringsstrategier

støtter og tilrettelægger vi en tilværelse for den enkelte, som matcher ønsker og drømme.

Bygmarken er et specialiseret botilbud for udviklingshæmmede. Vi er en del af Specialområde Udviklingshæmning og ADHD, som er Region Midtjyllands tilbud til voksne med udviklingshæmning.

Kontakt os for mere information på tlf: 7847 6100 eller www.sua.rm.dk

Kun en ledig plads.

www.sua.rm.dk

POST

PP DANMARK

Magasinpost SMP
ID-nr. 42104

JEG ER UNG OG HAR
UDVIKLINGSHÆMNING - KAN
DET OVERHOVEDET LADE SIG
GØRE, AT JEG FÅR
EN FORSIKRING?

JEG BOR I ET
BOFÆLLESSKAB, ER DET
SÅ MULIGT AT FÅ EN
FORSIKRING, DER IKKE KOSTER
FOR MEGET?

JEG HAR ET HANDICAP,
SÅ DERFOR ER DER INGEN
FORSIKRINGSSELSKABER, DER
VIL FORSIKRE MIG.

NÅR MAN ER
UDVIKLINGSHANDICAPPET,
SÅ HJÆLPER KOMMUNEN DA
MED EN FORSIKRING,
GØR DEN IKKE?

HVAD KAN DER SKE I
MIT LIV, SOM GØR, AT DET
ER NØDVENDIGT, AT JEG
FÅR EN FORSIKRING?

Forsikring

- er det overhovedet noget for mig?

Er dette tanker, du kan nikke
genkendende til?

Så kunne Handi Forsikrings-
service være en god mulighed
for at få svar på dine spørgs-
mål om forsikring.

Vi tilbyder forskellige
forsikringsmuligheder til
mennesker med udviklings-
hæmning og andre handicap.

Ring til os og hør nærmere.

CODAN **HANDI**
Forsikringservice

Handi Forsikringservice

Tlf. 3635 9640

(mandag-torsdag kl. 9-15:30)

Email: handi@lev.dk